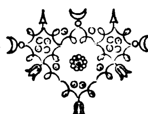

IZBOR IGROKAZAH ILIRSKOGA KAZALIŠTA.

SVEZAK II.

PALJEŽINA.
Vesela igra u 1 činu, polag němačkoga od *Kocebua.*

777.
Šaljiva igra u 1 činu, polag *C. Lebruna.*

UDOVAC.
Vesela igra u 1 činu, polag němačkoga od *Deinhardsteina.*

U ZAGREBU.
Troškom i tiskom k. p. ilir. nar. tiskarne Dra. Ljudevita Gaja.

1841.

KAISERLICHE KOENIGLICHE
WIEN
HOFBIBLIOTHEK

PALJEŽINA.

VESELA IGRA U JEDNOM ČINU

POLAG NĚMAČKOGA

OD

KOCEBUA.

OSOBE.

MAJOR TURNEK, zapovědnik pěšačke jedne regimente.

KESEGIĆ, sudac male varošice na granici.

MARIA, njegova kći.

KUNDIĆ, tergovac, nĕgda u službi kod Kesegića.

DOBRILO, stolar.

(Čin biva u dvorani u Kesegićevoj kući.)

PERVI PRIZOR.

MAJOR TURNEK

(*stoji na vratih i govori kao napolje.*)

Neka se čete odmah na konake svoje razidju. Pèrvi bataliun ostat će u gradu. Drugi će se na obližnja sela razdèliti. Težák da mi se štedi, koliko moguće; nu ovdi u varošici neka se momci slobodno vesele. — (*Stupi napreda.*) Čudne ćudi od sudbine! Ubožtvo i sdvojenje pratilo me je, kad sam prie sedam godinah na vrata rodnoga moga městanca izišao; — a bogatstvo i ufanje dopratiše me danas ovamo natrag. Sám u potaji i kao kradom *izišao* sam, — a ulazim na čelu od regimente jedne, pozdravljen od hiljadah glasosovah. I ova kuća, u kojoj me jednom oholost gradjanska tako nemilo pogèrdi, iz koje me oběst i bogatstvo protěra, — kao mnogoštovani gost prekoračih evo prag njezin. —

Gdě si ti, Mario? Ti jedina, koja me ljubavju nadari! Zašto mi na susrět neizilaziš? Sada netrěba više da krijes i tajiš, što ti sèrce oseća. Nije ovo više siromaški Ivan Seljančić, kojega su radi roda njegova pogèrdno ukoravali, kad se je usudio pogled svoj u tebe uprěti; koi je zaludu glavu i sèrce svoje izobrazio, jer je nevoljni onaj Kundić, potištena ona duša, od kamatnika, otcu tvomu ugodnii bio, nego li poštenje i marljivost siromaška mladića. Nije ovo više ubogi Ivan Seljančić, kojega je slobodno bilo sramotiti i gèrditi; — u junaka ga je evo ljubav pretvorila. Ljubav ga je oplemenila, i pèrsa njegova vèrpcom ovom uresila. — Nu sěćaš li ga se još ti Mario? Hoćeš li ovo od ranah izopačeno lice opet poznati? — O majko! majko! Ti bi sina zaista poznala bila; ali kolibu

tvoju nadje on zapuštenu, trava već zastire grobnicu tvoju! — nije ti se dalo, da slavu moju, — osvetu moju doživiš!

Osvetu? — Dà, u mojoj je sada vlasti; nu neprijatelja svoga osramotiti, to je jedina osveta plemenitoj duši. Dosta je već i onako nemilosèrdni rat bičem svojim po siromaškom ovom městancu mlatio. Tu osvetu ja ukloniti nemogu.

DRUGI PRIZOR.

Kesegić i Turnek.

KESEGIĆ.

Bili smio preponizni rob vaš stupiti u nutra?

TURNEK

(za sebe.)

Ha! robska dušo! Prije sedam godinah nisi se ni kape dotaknuti znao, kad sam se ja do zemlje pred tobom klanjao. *(na glas.)* Ulazite samo prijatelju! Tko ste vi?

KESEGIĆ.

Pred vami, gospodine, nisam baš ništa; a inače sam sudac varoši ove, i k tomu gazda i tèrgovac.

TURNEK.

Pak šta ćete kod mene?

KESEGIĆ.

Došó sam, da siromašku varošicu vašemu plemenitomu sèrcu preporučim, da sve stanovnike, sve cèrkve i škole u velikodušno vaše krilo spremim.

TURNEK.

Stan'te stan'te! gospodaru sudče! za toliku uglednu skupštinu zaista je premalo moje krilo.

KESEGIĆ.

O nije, — oprostite, što se usudjujem vas pokorno podučavati. — Vaša ekscelencia, gospodine generalu,

imadu doli tamo još několiko hiljadah krilah, kad bi se i óna milostino sklonula. —

TURNEK.

Ja niti sam general, niti ekscelencia; ja sam major Turnek, zapovědnik regimente ove, ništa više.

KESEGIĆ.

Ah, što *nije*, može još biti. Da dopusti njihova milost, da ih u ime grada našega medjutim za generala samo proglasimo.

TURNEK.

Netrošite rěčih, šta tražite?

KESEGIĆ.

Da nas požalite, poštedite, velikodušno da nam se smilujete.

TURNEK.

Jesu li vas momci moji plěnili?

KESEGIĆ.

Baš upravo plěnili nisu; ali su sasvim lěpo i uljudno iskali, da im globe dvadeset hiljadah talirah platimo.

TURNEK.

To mi je zapovědjeno.

KESEGIĆ.

Ako milost vaša svu varoš, zajedno sa zvonikom, izvèrne, neće ni dvadeset hiljadah grošićah izpasti.

TURNEK.

Trice. Ima ovdi bogatih tèrgovacah.

KESEGIĆ.

Cincarah samo, ništa nego golih cincarah; rif sukna, funta šećera, něšto ovčjeg sira i malo ajvara, to vam je naša tèrgovina.

TURNEK.

Nemojte, ne, — to mi bolje znamo. Imade ovdi

tèrgovacah, koji dvadeset natovarenih tarnicah kradom prèko granice odpravljaju. Jeste li me razuměli?

KESEGIĆ.

Dvadeset tarnicah! Mili Bože! na tolikih kolih mogla bi se sva varoš sa svim pokućstvom odněti.

TURNEK.

Taj se trud nebi naplatio; ali neprijatelju hrane nositi. — Razumiete li me?

KESEGIĆ.

To su ogovori, milostivi gospodine, opaki ogovori. *Mi* hrane da nosimo! O Bože dragi! mi gladujemo, da se nehvalimo, za izgled svim věrnim podložnikom. Naši sokaci vèrve od prosjakah; i već smo do toga došli, da koru od dèrveta meljemo, pa da kukavni hlěb od brašna toga jadnimi našimi suzami natapamo.

TURNEK.

Nu ja sam ipak čuo, da něki Kesegić novacah ima kao blata.

KESEGIĆ.

Blata dosta po drumovih naših, u ostalom sirotinja, golotinja. S oproštenjem da kažem, ja sam jadni, nevoljni taj Kesegić.

TURNEK.

Vi ste taj, vi? — Pak zatim još něki Kundić. —

KESEGIĆ.

Takodjer ubogi djavo, kao i ja. Ništa nego psi, vaša milost, siromaški psi, koji kosti po sokacih traže.

TURNEK.

Za sada vas molim, kad ste psi, da malo pronjušite, i da mi za tri sata dvadeset hiljadah talirah sakupite.

KESEGIĆ.

Nije moguće, ma svi nosovi, što ih god u gradu imade, njuškati počeli.

TURNEK.

Nu to ću prisiljen biti, da vam jedno sto nosovah od moje regimente u pomoć dadem.

KESEGIĆ.

Ah, vitežki gospodine general-feldmaršalu! zacèrpite samo kapljicu jednu milosèrdja iz neizmĕrnoga móra milosti vaše! Baš bi danas rad u kući mojoj svečan dan veselja slaviti; pak bi li mi ga vaša ekscelencia tako nemilice zasoliti mogla?

TURNEK.

A šta imate to danas u kući vašoj?

KESEGIĆ.

S oproštenjem da vam javim, imam svatove rodjene jedinice kćeri moje.

TURNEK.

Trista hiljadah gromovah i topovah! i vi se usudjujete meni takova šta u oči kazati?

KESEGIĆ.

Molim preponizno, prepokorno za oproštenje! Nišam znao da vaša ekscelencia na svatove tako mèrzi.

TURNEK.

Za koga? gospodaru! grom i pakao! za koga ju udajete?

KESEGIĆ.

Za Iliu Kundića, vĕrnoga nĕgda slugu u tèrgovini mojoj, zatim ortaka moga, nu koi sada pod vlastitom firmom radi i tèrguje.

TURNEK.

Za onoga lupeža? Daklem proti volji kćerinoj?

KESEGIĆ.

Da nezamĕri vaša milost! U našoj varošici vladaju još stari čisti običaji, mi kćerih u takovom poslu ni nepitamo.

TURNEK.

Grom i pakao! ja ću vas naučiti, kako trěba da se pita. Za tri sata gospodaru, doněť ćete ovamo dvadeset hiljadah talirah, ja ću inače svatovom vašim na slavu mašalu upaliti, da će vam se varoš na sve četiri strane světliti.

(Otidje u obližnju sobu.)

TRETJI PRIZOR.

KESEGIĆ.

(sam.)

Ta nije li ovo živa sotona? O mene nevoljna, nesrětna sudca! Šta ja marim, ako sav grad propadne; ali kuda ću ja onda, kako ću hudnu moju sirotinju da izbavim? Nisam li upravo izgled bio od uljudnosti? nisam li, tako rekuć, puzio pred njime? — Ah, puzanje je inače dobra i mudra navada, mi smo je od pasah naučili; kad se ovi uplaše, tada puze po tèrbuhu, a najposlě i na ledja se izvale. Ah, ta i ja bi se rado na ledja izvalio, samo da kakogod dukatiće moje izbaviti mogu. Ali s tim Makabejcem nemože čověk da ni poštene rěči progovori. Kada najposlě svatove napomenuh, bilo je upravo, kao da su mu svi vrazi pod kožu ušli. — Ide li kći moja rado ili nerado za Iliu Kundića, šta je njemu do toga? *(promišljava.)* Aj, ako se on baš toliko brini za lěpe děvojčice — Prekrasno! gle, kako mi se u jedanput razsvětli glava, kao da mi je mozag voštanih mašalah upalio! Poslat ću kćer moju k njemu, ona neka ga suzami ublaži. Moja je děvojka lěpa, ona će ga plačem svojim tako umekšati, kao što žene molitvene knjige umekšati znadu. — Istina, — to bi opasno biti moglo! — Gospodin general, čini mi se, da je djavolske vatrene naravi. — Ali neka, ta i onako će ona večeras se jošte udati. — Hej! Mario! Mario!

ČETVÈRTI PRIZOR.

Maria, Kesegić.

MARIA.

Šta zapovědate otče moj?

KESEGIĆ.

Ta meni se čini, ti si plakala.

MARIA.

Pa tomu se vi čudite? Danas se jadna udati moram.

KESEGIĆ.

Ludosti! Tebi je jednako još onaj nevaljalac u glavi, koi je Bog zna za kojim plotom, već odavna od gladi poginuo.

MARIA.

Ah, ako je umro, mnogo je srětnii, nego sam ja!

KESEGIĆ.

Ti si luda, a k tomu još nevrědno, nezahvalno děte. Ti znaš, da sam ja polak skoro od moga imanja izgubio, što mi je onomad veliko moje, krasno poduzetje u větar otišlo. — Dvadeset kolah s najprekrasniom kontrabandom! pak mi sve do jednih na granici uloviše! sve na silu oduzeše! A k tomu se još ni maknuti nisam smio, samo na samom mogó sam jadikovati, i kose si čupati — morao sam još i radovati se, što gospodaru nisu ušli u trag; kadri bi bili još, i oběsiti me, kao prostoga gursuza.

MARIA.

Ah, znano mi je, žalibože, to o otcu mome!

KESEGIĆ.

Trěbalo bi daklem, da ti dětinsko sèrce puca.

MARIA.

Ah, puca mi, puca, ali ne radi gubitka toga.

KESEGIĆ.

Jer si luda, nešlama, jer bi se rada u sveticu pretvoriti. Ali slušaj i dèrhći! Došla je neprijateljska regimenta u varoš našu, nametnuli su nam strašnu globu; ištu, da im dvadeset hiljadah talirah platimo; odkuda da ih uzmemo? Gradjane sam ja odavna kao limune izcèdio. Mene će zato popasti i plěniti, i meni neće najposlě ništa ostati, nego torba i štap prosjački; — i ako to bude, pazi, još će te k tomu i Kundić ostaviti.

MARIA.

Ah, otče drugi! rado ću se ja mučiti, i vas rukama mojima hraniti!

KESEGIĆ.

Hvala lěpo. Nu ja bi onda veoma slabih zalogajah žvakó. Ne, ne, koi mi novce moje otima, taj mi dušu iz těla vadi, taj me věša, taj me kolesom ubija! Čuj me zato, Mario! ako staroga tvoga otca od gadne smèrti izbaviti želiš, idi k onoj àdernsablji, laži, umiljavaj se, prisili ga, da od globe te odustane, neštedi suzah, neka ih liju oči tvoje — ta ljudi kažu, da ti lěpih očiuh imadeš. — Čemu ti je premudri stvoritelj lěpih očiuh dao, ako nije zato, da u svakoj ratnoj pogibeli i najdivjega pandura u krotko jagnje pretvoriš? Idi daklem bèrzo, Mario! pokušaj srěću. Ovdi u cèrvenoj sobi naměstila se je ta nakaza.

MARIA.

Je li starac?

KESEGIĆ.

Djavola je on starac; on je lěp i mlad, i zato se baš i nadam.

MARIA.

Ali pristoji li se meni, da k mladomu oficiru u sobu idem? —

KESEGIĆ.

E, ludo! da se to pristoji, nebi ništa ni pomoglo. Věruj ti meni, da čověk na světu najviše s time oba-

vi, što se nepristoji. Ako samo za rukom podje, onda se je najposlě ipak pristojalo. Zato nedomišljavaj se, ovdi se o novcu govori. Jesi li čula? *o novcu!* — Pametno mi se vladaj; jer to ti se zaklinjem, ako mi prokletoga toga topa neganeš, dat ću poslědnjih mojih sto dukatah stopiti, pak zatim ih sebi u gèrlo saliti. Umrět ću od toga, i ako me samo nestanu parati, odnet ću ipak *barem* štogod pod zemlju.

(*Otidje.*)

PETI PRIZOR.

MARIA.

(*sama*).

Bože dragi! kako je težka kadkada četvèrta tvoja zapověd! (*kuca plašljivo na Turnekova vrata.*)

ŠESTI PRIZOR.

Turnek. Maria.

MARIA

(*nakloni se i upre oči k zemlji.*)

TURNEK.

(*velikom mukom krije radost svoju, što ju opet vidi. Govori pretvorenim glasom.*)

Šta tražite ovdi, lěpotice moja?

MARIA.

Ja sam došla na zapověd moga otca, moliti vas, da siromašku našu varošicu poštedite.

TURNEK.

Razumiem vas, — vi se bojite, da vam se věnčanje i veselje današnje nesmuti.

MARIA.

Ah ne, ne, milostivi gospodine, o tome nije govor,

TURNEK.

Čini mi se ipak, kao da sam čuo, da ćete se večeras jošte vènčati?

MARIA.

Tako je — otac me večeras udaje. —

TURNEK.

Otac? — Vi ste đaklem poslušni samo?

MARIA.

Tako je.

TURNEK.

Vi neljubite zaručnika vašega?

MARIA.

Ja ću dužnost moju izvèršivati.

TURNEK.

I srěću života žèrtvovati?

MARIA.

Neima za mene srěće na světu ovom.

TURNEK.

Pri dobroti i lěpoti vašoj možete se sigurno ljubavi nadati.

MARIA
(*čedno se nakloni.*)

TURNEK.

Vi nećete da mi odgovorite?

MARIA.
(*muči za vrěme, zatim čedno i sèrdačno.*)

Zašto ne? — ja sam ljubila veće, i ljubljena sam bila; onaj, koga sam ja izabrala, nije mi mogao zaručnik biti; svi su mi drugi jednaki, nemarim ni za jednoga. I zato pokorna sam otcu svomu

TURNEK.

To je zaista krasno. — Istina je daklem, da se je u ovoj varošici mnogo dobrih dušah rodilo. Imao sam ja prie několiko godinah barjaktara u regimenti mojoj, koi je takodjer odavde rodom bio. Izvèrstan mladić biaše, nu bila ga je samo odviše tuga obuzela. U koliko sam ja opaziti mogao, nesrětna něka strast mučila je sèrce njegovo.

MARIA

(*dèrhtajućim glasom.*)

Oprostite, da vas zapitam — šta se je s njime zbilo?

TURNEK.

E, Bože! on se je utopio — u Dunavu, kako kažu; nu strah me je, da nije hotomice.

MARIA.

Ime mu je —

TURNEK.

Ivan Seljančić.

MARIA

(*jedva se na noguh uzdèržati može.*)

Dopustite mi, — ja se udaljiti moram — (*hoće da otidje.*)

TURNEK

(*za sebe.*)

Još me neprestano ljubi! (*na glas*) Kuda ćete! Vidi mi se, da vam taj mladić nije posve nepoznat.

MARIA

(*padne na stoliцu.*)

A zašto da suze moje pred vami krijem? — Dà, dà, gospodine, ja sam ga ljubila, nikada drugoga već ljubiti neću!

TURNEK

(*za sebe.*)

Jedva što se uzdèržati mogu. (*na glas.*) Žao mi je, što sam vam ranu tu na novo opet pozledio. Nu tko iskreno ljubi, rado gleda, kako mu kèrv iz ranah teče.

A i on — akoprem je slabo ufanja imao, da ćete ikada njegova biti, najvolio je govoriti o vami, i svagda jedino o vami. Meni je mnoga pověrio, zato toliko i znadem.

MARIA
(*shlopi ruke i moli.*)

Govorite, milostivi gospodine! Ah, što o njem sada čujem, bit će mi jedina radost věnčanoga moga dana.

TURNEK.

Često mi je pripovědao, kako se je tužno oprostio s vami, i kako se je bojao, da ga kakogod zaboravili nebi.

MARIA.

Ne, ne! nikada, nikada!

TURNEK.

Kako je vas često pitao: Dà li bi ga opet poznati mogli, da vam se nakon mnogih godinah sasvim proměnjen povrati!

MARIA.

Ah! da mi se je povratio samo! Odmah bi ga u svakoj slici poznala bila.

TURNEK.

Mučan bi vam ipak to posao bio. Trěba da znate, da se je on junački vladao. Prilikom mu jednom srěća posluži; te je smionstvom svojim svu vojsku oslobodio, na koju u malo što neprijatelj nenavali.

MARIA
(*na polu veselo.*)

Svagda sam se ja s Ivanom mojim ponosila!

TURNEK.

Nu da kako, da su ga prilikom tom ljuto neprijatelji izsěkli, i da smo ga kao mèrtvog sa bojišta odneli.

MARIA
(*uplašeno.*)

Pa onda?

TURNEK.

Pa onda — izlěčili su ga do duše, nu lěkar mu je lice tako nemilo izprešivo i izkèrpó, da ga ni drugovi njegovi u istoj regimenti nisu poznati mogli.

MARIA.

Nu ja! — u ljubavi su oštrije oči — ja bi ga poznala bila.

TURNEK.

Rana mu je jedna ovaka išla, kao ova ovdi. (*Kaže na vlastito svoje lice.*) Druga i tretja bile su nalik ovim. Dà, dà, věrujte mi, veoma je sada ružan.

MARIA.

(*tèrgne se.*)

Ružan je!? Ah! *bio* je —

TURNEK

(*svojim naravskim glasom.*)

Ništa mu ostalo nije, do jedinoga prijašnjega glasa.

MARIA.

Svemogući Bože!

TURNEK.

Onoga glasa, kojim se je Marii hiljadu putah zaklinjó, da ju ljubi.

MARIA

(*strese se i upre ukočeno oči u njega.*)

TURNEK

(*razširi ruke.*)

Zar mi ni glasa više nepoznaješ?

MARIA

(*zaleti se na njega.*)

Ivane!

TURNEK.

Ja sam ti věran bio.

MARIA.

Moj Ivane!

TURNEK.

Da sam za jedan samo dan kasnie došó. —

MARIA.

Ja sam nevina.

TURNEK.

Ljubiš li mi jošte?

MARIA.

O, nepitaj!

TURNEK.

Polag svih ranah?

MARIA.

Sèrce tvoje — o daj, daj da se izplačem! govoriti još nemogu!

TURNEK.

Bolje će biti, da *dělamo*. Ja sam došó, nevěstu moju sobom da odvedem. — Hiljadu sam putih život moj na kocke metao, slavili su hrabrost moju, a nije bilo drugo, nego sdvojěnje samo. Dà, Mario, bezufana ljubav donela mi je časti i bogatstva. — Palježinu odpustiti nemogu, ali rado ću iz vlastitoga štogod doprineti, ako otac tvoj savez ovaj s Kundićem uništi. Kaži mu to. Sada za poslom moram da idem. Ostaj s Bogom, Mario!

(*Otidje u svoju sobu.*)

SEDMI PRIZOR.

Maria (*sama*).

MARIA

(*po kratkom vrěmenu.*)

Nije li sanjka bila? — Ja ga vidih opet, — on mi je věran, — ljubiti ga smiem, — moj će biti, o! odviše je! odviše!

(*Padne na kolěna.*)

OSMI PRIZOR.

Kesegić. Maria.

KESEGIĆ.

Nu, kako je? Šta će to reći? Zar si na kolěnih pred njim klečala?

MARIA.

Ah! otče! to je Ivan Seljančić, *moj* Ivan!

KESEGIĆ.

Tko? taj oberstar? taj Makabejac?

MARIA.

On me još i sada ljubi!

KESEGIĆ.

Trista djavolah! Sad mi se tek mozag otvora! Glas mi se je odmah tako poznat učinio. Nu, Bog i duša, toga su pošteno izsěkli. Ej, ej, dà, dà! Stražmeštar mi je već pripovědao, da je njegov major něgda samo prost barjaktar bio, nu da se je vèrhučověčanskom hrabrostju tako nemilo i visoko popeo. Nu, hvala Bogu, ta tim smo načinom na jedanput svake nevolje lišeni. Dà, dà, on tebe još i sada hoće.

MARIA.

On me još ljubi! Pretèrgnite samo savez s Kundićem, podělite nam blagoslov vaš, i on će sám polovicu od palježine platiti.

KESEGIĆ.

O poštena čověka! daklem je i bogat postao? Vidiš li sad, Mario, kako čověk dobar biva, kad se samo novacah dokopa. — Moj blagoslov? Bože dragi! dat ću vam ga od svega sèrca, taj vam uzmanjkati neće; samo da se kakogod Ilie Kundića oprostiti možemo.

DEVETI PRIZOR.

Kundić. Prijašnji.

KESEGIĆ.

Ta evo ga. Baš dobro, što ste došli. Ovdi se čudne stvari sbivaju.

KUNDIĆ.

Znam već sve, znam! Vojnike, proklete vojnike na kvartir moramo uzeti! Eno i kod mene u kući jedno dva lajtnanta, koji moje najbolje vino loču, i nijednoj lěpoj curi nedadu, da mirno mimo kuće prodje. Šta mislite, ljubežni taste! ja ću lěpu moju mladu ženu za vrème u hambar zatvoriti, dok jastrebi ovi neotidju. Hambar je istina pun parcovah, nu volim ipak da kod žene moje deset parcovah bude, nego *jedan jedini* oficir.

KESEGIĆ.

Jest, samo da vi već mladu tu ženu imate.

KUNDIĆ.

Šta? a šta će to reći?

KESEGIĆ.

Mlada ta neće za vas da podje.

KUNDIĆ.

To bi naopako bilo! Nu ništa zato, ona *mora* hotěti.

KESEGIĆ.

Ah! prijatelju Kundiću! dužje vam precutiti nemogu: Ivan Seljančić došao je natrag.

KUNDIĆ.

Ivan Seljančić? siromaško ono djače? onaj kukavac, koi je od samoga glada pèsme izvodio?

MARIA.

Onaj isti.

KUNDIĆ.

Što je gol u postelji ležati morao, dok mu nisu jedinicu košulju oprali?

KESEGIĆ.

Dà, dà, onaj, onaj!

KUNDIĆ.

Što je puno svoje sèrdašce na dar nosio, dočim mu je prazni želudac jadikovao?

MARIA.

Pravo, pravo. Vaše blagorodje nije ga zaboravilo.

KUNDIĆ.

Nemogu ja lahko čověčuljka toga zaboraviti. Ta svaki mi je čas, kao zec, prěko puta preda mnom prelazio. Ta morao sam onda sám malu buku podignuti, samo da ga iz moje branjevine iztěram.

MARIA.

Ali sada ma koliko bučili, iztěrati ga već nećete.

KUNDIĆ.

Šta? je l' možebiti velik gospodin postao?

MARIA.

Pogodili!

KUNDIĆ.

Valjada muškatir, ili najviše kaplar u plemenitoj Turnekovoj pěšačkoj regimenti?

MARIA.

Višje, višje!

KUNDIĆ.

Barjaktar može biti?

KESEGIĆ.

Još višje!

KUNDIĆ.

Zar je možebiti do laćmana doděro?

MARIA.

Još malo višje!

KUNDIĆ.

Eh! mahnite me se s time! Šta je meni do toga, ma bio on i isti zapovědnik ovdi!

KESEGIĆ.

Ali baš i jest zapovědnik, i djavola on mari za vas, ali mari tim više za kćerku moju.

KUNDIĆ
(*vàs ukočen.*)

On je? — on bi — ljubezni gospodaru taste, odlazite od mene s takovom šalom.

MARIA.

Nije šala, to je prava istina, blagorodni gospodine!

KESEGIĆ.

Taj vam se je borio kao lav.

MARIA.

Izsěčen je i izcěpan.

KESEGIĆ.

Četir puta je na bojištu avansiro.

MARIA.

Nosi red jedan na persih.

KUNDIĆ.

A ima li novacah?

KESEGIĆ.

To ja neznam. Ali on ište novacah *od nas.*

KUNDIĆ
(*uplašen.*)

Od nas?

KESEGIĆ.

Mnogo novacah.

KUNDIĆ.

Ta to neka ga odmah dja —

KESEGIĆ.

Múčite za Boga! On dvě hiljade momakah vodi, a sve te djavo odneti nemože.

KUNDIĆ.

Nu, pak šta će zahtěvati? palježine? Šta je meni do toga? ja ću dati, koliko meni ide, pak ću biti pošten, kao i odprie.

MARIA.

Dà, pošten kao i odprie.

KESEGIĆ.

Ali čujte me da vam kažem; ište dvadeset hiljadah talirah!

KUNDIĆ

(*ukoči se.*)

Dvadeset —

KESEGIĆ.

I ako za tri sata novce te do krajcare neplatimo, hoće varoš da nam zapali.

KUNDIĆ.

Šta? zar i moje fabrike?

MARIA.

Da kako, i lěpe vaše fabrike.

KUNDIĆ.

Gle! nebi se nadao bio, da će se gladničina ta tako osvetiti znati. Bèrzo, gospodaru taste! šta ćemo započeti? trěba da gradjanom eškuciu pošaljemo.

KESEGIĆ.

Ali on netraži posteljah, ni razlupanih stolicah; on novacah ište; a novacah neima u cělom gradu nitko, do jedinoga vas.

KUNDIĆ

(*směšeći se.*)

Do jedinoga mene, hvala Bogu! Ali ja novacah nedam. Koliko mi ide, ni krajcare više.

KESEGIĆ.

O, stanite, prepisat će on vama sabljom, koliko vam ide. Jednom rěčju, prijatelju Kundiću, jedan je samo način, koi će nas od zla izbaviti; vi mu morate mladu ustupiti.

KUNDIĆ.

Trista djavolah! ta to je vragometan način. Znate li vi, da sam ja četirnaest godinah za nju služio, kao što je něgda sveti Isak za lěpu Rahelu. Ja se od pretnjah njegovih nebojim. Znam ja način, kojim ću ja ljubu doma odvesti. Da vam kažem daklem, s toga biti neće ništa.

KESEGIĆ.

Prijatelju Ilia, ja vam pomoći nemogu. U takovih okolnostih ja uzimam rěč moju natrag.

KUNDIĆ,

Zaista?

KESEGIĆ.

Žao mi je, ali. —

KUNDIĆ.

Daklem zaista?

MARIA.

Dà, dà, zaista, — vaše blagorodje neka se samo mirno na to skloni.

KUNDIĆ.

(*paklenim směšenjem.*)

Zašto ne? Veoma rado. Samo jednu rěčcu da vam na samu kažem.

(*Něšto Kesegiću prišapne.*)

KESEGIĆ

(*uplašen.*)

Ta valjada nećete poluditi?

KUNDIĆ.

Hoću, hoću, poludit ću! budite uvěreni.

KESEGIĆ.
(*zabunjen.*)

Čuj me, Mario, kako stvari stoje. —

KUNDIĆ.

Morat će biti, kao što je i bilo.

MARIA.

Šta će biti, u zao čas!

KUNDIĆ.

Podvèrgnite se, plemenita děvice, sudbini svojoj. Večeras će věnčanje biti.

MARIA.

Otče! je li to istina?

KESEGIĆ
(*steže rameni.*)

Ja ti pomoći nemogu.

MARIO.

A palježina — šta je š njome?

KESEGIĆ.

Vidim već, gdě na sve četir strane gori.

KUNDIĆ.

Neće goriti, ne. Gospodin Seljančić znao je svagda govoriti i odviše, nu kad ga je tko poněšto samo lěpimi rěčmi golicao, svagda je krotko očima prevratjao kao mačak, kad se medju ušima češe. Zato je moje věće, neka se odmah stolar Dobrilo dozove; pošteni onaj glupan, bio je uvěk njegov prijatelj: jedan kao i drugi, kud će kuga neg u svoj rod. Njemu od strane slavnoga věća neka se nalog dade, da mu o ljubavi prama domovini i starom prijateljstvu dotle predikuje, dok mu uši nezagluše, i on mekan neopostane, kao nakvašena žemljička. Neka mu samo nje-

gove gospodare ujake, cincare one, i gospoje ujne, piljarice, napomene, ja kriv, ako nepočme suze roniti pak ćete viditi, da neće ni grošića iskati.

KESEGIĆ.

To je pametna misao. Idi odmah, Mario, i pošalji koga po stolara Dobrila.

MARIA.

Ali ja neznam, otče, šta vas plaši —

KUNDIĆ

(*zlobno se smije.*)

He, he, he!

KESEGIĆ.

Dosta je ako ja znam. Idi i učini, što ti rekoh.

MARIA.

Odmah. Nu ja mislim da će dosta biti, ako odpèrto kažem, da ja siromaka Seljančića još jednako ljubim, i da ću ga do věke ljubiti.

KUNDIĆ.

Ta o tome nije govor. Šta ja marim, ljubite vi, ako vam je volja, svu plemenitu regimentu; nu još će se večeras lěpota vaša sa mnom věnčati.

MARIA.

Prije s djavolom iz pakla!

(*otidje.*)

KUNDIĆ.

He, He, he! I s djavolom ću se još pokockati, ni njemu je ustupiti neću.

DESETI PRIZOR.

Kesegić i Kundić.

KESEGIĆ.

Ali prijatelju Ilia, lěpo bi bilo ipak od vas, kad bi vi od pravah vaših odustali, tako bi se u jedanput svakoga straha oslobodili.

KESEGIĆ.

Neću, ne, nipošto. Zar je meni do toga, pošten da budem? Tko će meni to naplatiti? Još bi me lěpo izsmijali. U kratko daklem gospodaru taste, ja se na vas oslanjam. Ako se vi zatezali budete, odat ću vas, da već od petnaest godinah gadnu zabranjenu tèrgovinu těrate.

KESEGIĆ.

Lagano! lagano!

KUNDIĆ.

Da ste neprijatelju hrane nosili —

KESEGIĆ.

Negovorite, za Boga!

KUNDIĆ.

Da ste prazni magacin sami zapalili. —

KESEGIĆ.

Jesu li djavoli u vami?

KUNDIĆ.

I da ste iz kraljevske kase platju uzeli, kao da je pun bio.

KESEGIĆ

(*zapuši mu usta.*)

Za ime Božje! A zar vi nemislite, da ste mi u svemu tomu na ruku išli? da ste dobitak sa mnom dělili?

KUNDIĆ.

Tko će mi to posvědočiti? Ja sam samo sluga bio; morao sam slušati, što ste mi zapovědali.

KESEGIĆ.

Od kako ste mi vi iz kuće odišli, toga više kod mene nije bilo.

KUNDIĆ.

Zato sada i idete kao rak natražke.

KESEGIĆ.

A odkad vi svoju tèrgovinu imate, ta deset ste putih gorji nego ja.

KUNDIĆ.

A dokažite mi to, sladki moj! vi mi toga dokazati nemožete.

KESEGIĆ.

Ja ću vas na zakletvu siliti.

KUNDIĆ.

Pak šta je? — ja ću ga položiti. Ho! nije meni ni do toga stalo. Jednom rěčju, vi ćete ili biti moj tast, ili ćete na věšala!

KESEGIĆ.

Ta ćutite samo. Ostat ćemo pri ugovoru!

KUNDIĆ.

To ste pametno rekli. Večeras će biti svatovi, zato idem sada odmah kući, da se, kao što se Kundiću pristoji, lěpo nakitim. S Bogom ostajte gospodaru taste! Nezaboravite samo na — (*mota kao uže oko vrata*) i pazite šta govorite.

(*otidje.*)

JEDANAESTI PRIZOR.

KESEGIĆ (*sam.*)

Prokleti, zlobni gursuze! Samo da se u malenkosti one koje je napomenuo, nikada uspuštjao nisam, drugim bi ja glasom s tobom govorio. Ali sudovi — nimalo se šaliti neznadu — moram ako i neću, igrati kako mi svira. (*uzdiše*) Ah, tako je, kad se čověk zaboravi! U lupežtvu netrèba ortaka imati.

DVANAESTI PRIZOR.

Stolar Dobrilo, i Kesegić.

DOBRILO.

Gospodine sudče, poslali ste po mene. —

KESEGIĆ.

Jeste, ljubezni moj i pošteni Dobrilo, ja sam vas odabrao, da izbavitelj rodnoga vašega grada budete.

DOBRILO.

Gospodična Maria kazala mi je već o čem se radi.

KESEGIĆ.

Tim bolje. Netrěba da se zatežemo. Ja se u vas uzdam, ljubezni moj majstore, jerbo vas kao poštena čověka poznajem. —

DOBRILO.

Zaista! To mi je drago; jer sam još do danas mislio, da me, pravedni gospodine sudče, ni nepoznajete. —

KESEGIĆ.

A zašto to? Ja da ne cěnim najvèrliega moga gradjanina?

DOBRILO.

Mislim samo, da me nikada ni opazili niste; jer koliko god sam putih na ulici pred vami duboko se naklonio, svagda je vaša blagorodnost oči samo u vlastiti nos upirala.

KESEGIĆ.

Mnoge brige, ljubezni majstore, krive su tomu; veliki važni poslovi, — dobro gradjanah mojih. —

DOBRILO.

E, dobro, dobro. Sad sam u jedanput pošten čověk, i ljubezni majstor bez kraja i konca. Meni je to sve jedno, ja ću ostati koi sam i bio, i — upravo da

kažem — za vaše blagorodje nebi ni koraka učinio; ali budući da još mnogo dobrih ljudih u varoši stanuje, a ja to kao dužnost gradjansku smatram, zato gledat ću, da sa zapovědnikom govorim. Samo ako bude koje hasne.

KESEGIĆ.

Naplatit će vam se ljubav prama domovini; u věćnici zabilježit ćemo čin taj u protokol.

DOBRILO.

Mahnite se toga. Samo ako ga varošani moji u sèrca svoja upišu.

KESEGIĆ.

Děca vaša neka zabadava varošku školu polaze.

DOBRILO.

Hvala vam, hvala. Děca moja neka većoj sirotinji města neotimlju, dok im otac još raditi može. Nu, kao što već rekoh, samo ako hasne bude. Čuo sam, da je Ivan Seljančić velik gospodin postao; pa tko bi mogao znati, hoće li me htěti i poznati sada.

KESEGIĆ.

Pokušajte samo. Ta vi znate, da je on svagda plemenitoga sèrca bio.

DOBRILO.

Zar je i vaše blagorodje to jedanput veće dokučilo?

KESEGIĆ.

Ja sam mu svagda prijatelj bio, zar mu nisam još na poslědku putni list dao?

DOBRILO.

Jeste, da ga odpravite.

KESEGIĆ.

Samo što je něšto malo tvèrdoglav bio. Da se je on još jedno petnaest ili dvadeset godinah pretèrpio, nebi mu učiteljska služba nipošto pofalila bila. — Sada

ljubezni majstore, pametno radite, i ako što obavite, dodjite odmah u moju sobicu, tamo ćemo jednu bocu stare Veselice zajedno izstresti. — (*Rukuje se s njime.*) Vi poštena dušo! (*za sebe.*) Prokleti grubian!

(*otidje.*)

TRINAESTI PRIZOR.

DOBRILO

(*sam.*)

Kako sada ptica pěva! A sve se samo za sebe brine; ne bi on mario, da ubogim varošanom u ime božje i kožu s ledjah oderu. Hoću li ja to odvratiti? — Svagda je dobar mladić bio, věrna duša, nepokvarena sèrca — ali — ali — do visokih se je častih popeo, pak vele — da se ondi i najbolje izopači. Mnogi se ponosi, da vèrtoglavice neima, jèr po ravnoj stazi upravo hodati može; ali neka se na zvonik popne, neka prěko ograde dole pogleda, i ako mu i ondi još vèrtoglavica glavu neobuzme — onda mu je zaista glava jaka — onda se š njome neka slobodno ponosi. — U ime božje, da pokušam srěću!

(*Pokuca na Turnekovih vratih.*)

ČETÈRNAESTI PRIZOR.

Turnek i Kesegić.

DOBRILO.

Oprostite milostivi gospodine! —

TURNEK.

Dobrilo! (*stisne ga u naručja.*)

DOBRILO.

Vi ste odveć milostivi. —

TURNEK.

Bože! Eto vidiš, gdě su mi suze lice oblile, pak me još mučiti možeš? Zar ti nisi više mladosti moje

prijatelj, koi je siromaštvo, kao i sèrce svoje sa mnom dělio? Koi mi je u potaji torbu napunio, kad sam se s městom ovim oprostiti morao? Koi je staroj mojoj majci podpora bio? i *taj* čověk dočekuje me kao velikog, uglednog gospodina? Popravi to pošteni moj Pavle! odmah da mi to popraviš!

(*razširi ruke.*)

DOBRILO.

Neznam — ja bi zaista rado (*ganjen.*) Jeste li doista još stari moj Ivan Seljančić?

TURNEK.

Hodi mi na pèrsa, neka ti sèrce moje odgovori, i reci mi opet bratinski *Ti*, kao što si mi pri razstanku našem, blagosivljajuć me, govorio.

DOBRILO.

Ah Bože! od sve duše i sèrca! Ali — red taj na pèrsih —

TURNEK.

One samo, koji su vèrli junaci, obdaruje kralj moj takovim redom. A bi li ga ja zaslužio bio, da sam *tebe* ikada zaboraviti mogao? —

DOBRILO.

Ivane! Ivane! Ako ja opet *Ti* reknem, reći ću to za navěke! pa ma — ma se vaša milóst još deset putih višje popela.

TURNEK.

O nemoj, da još dužje čekam!

DOBRILO

(*padne mu u naručja.*)

Ivane! jesi li ti doista moj mili stari Ivan?

TURNEK.

Jedva mu se jedanput sèrce otvori.

DOBRILO.

Širom, širom! tako mi grěšne moje duše! i sve

radosti mlade naše dobe vratjaju mi se gomilami natrag. Pošteno su te izsěkli, istina, nu ja te ipak odmah poznadoh. To je iskreno tvoje oko; i mala ova ranica ovdi, tu ti nisi u boju zadobio; nego onda, kad si jednom na led pao, jer si hotio mene da iz vode izbaviš. Veselo! moj je Ivan opet došao! — O, često sam se sbog tebe žalostio. Svagda, koliko god sam putih sanduk tesati morao, mislio sam u sebi; zaista i moj Ivan leži odavna već pod zemljom. Budalaština! Veselo! evo njega opet!

TURNEK.

Kako mi godí, kako me blaži tvoja radost.

DOBRILO.

Nu da u govoru važniega něšto nezaboravimo: ja se još radovati nesmiem, moram prie nalog moj izvèršiti.

TURNEK.

Nalog? od koga?

DOBRILO.

Gospodine majoru! Věće gradsko poslalo je mene ovamo — Ivane! ja sam ovdi u ime sugradjanah tvojih — ti hoćeš, da siromaško ovo město palježine plati? Nemoj, netraží toga.

TURNEK.

Moram. Oštro mi je zapověđjeno. Grad je neprijatelju pomoći davao. A jesu li *sa mnom* ovdi tako postupali, da se od mene sada milosti nadati mogu?

DOBRILO.

Što se pèrvoga tiče, o tom ja ništa neznam. Nu na drugo, — Ivane! ti si mi dopustio, da ti *Ti* reći mogu, zato poslušaj, da ti i istinu kažem.

TURNEK.

Govori, prijatelju moj!

DOBRILO.

Kako sada ovdi preda mnom stojiš, osveta ti se nepristoji. Ako si zaslužio, da ugledan čověk postaneš, a ti sada ugledno i dělaj.

TURNEK.

Ah Pavle! ja Mariu još neprestano ljubim kao i odprie, a danas hoće da ju věnčaju s lupežom onim i kamatnikom Kundićem.

DOBRILO.

Šta je tebi do děvojakah i do lupežah? Ovdi ti uměsto kralja tvoga stojiš, zato i radi onako, kao što bi kralj tvoj radio. Ivane! i ja sam gradjanin — i ja trěba da za palježinu štogod doprinesem — nu ja nemogu; jer sam poslědnji moj zalogaj, sa starom tvojom majkom dèlio tja do njezine smèrti.

TURNEK

(*pretisne ga uza se.*)

Brate! kako da ti naplatim?

DOBRILO.

Ako poštediš varošicu našu.

TURNEK.

Dobro, radi tebe samo. Popustiti od palježine nemogu ni krajcare; jer mi je tako zapovědjeno; nu ja ću sam polovicu platiti. Više učiniti nemogu.

DOBRILO.

Veselo! sad je opet stari dobri Ivan ovdi! Hvala ti poštena dušo! drugu polovicu ja ću nabaviti.

TURNEK.

Kako da *ti* —

DOBRILO.

Ostavi me samo. Dodji večeras veselo u svatove, ondi ćemo da se namirimo.

TURNEK.

Ja Marii u svatove?

DOBRILO.

Idi i okrěpi se na grobu matere. Ja sam vèrloj onoj starici vlastitom rukom prosti kèrst iztèsao, ime njezino i několiko rěčih sám izrezao. Idi, da

medjutim ovdi ja dělati mogu, — i osloni se na onoga, koi plemenitost obdaruje.

TURNEK.

Brate, onu istu još vlast imadeš nada mnom, koju i nĕgda. Sèrdačnom tvojom prostotom učiniti možeš s mene, što ti je volja. Dà, na grobu matere moje, idem, da se okrěpim, danas mi to više trěba, nego li u najžeštjoj bitki do sada.

(*otidje.*)

PETNAESTI PRIZOR.

DOBRILO

(*sam.*)

Bože svemogući! Da mi se sve iverje kod kuće u zlato pretvori, toliko mi radosti pričinio nebi, koliko mi dade nepokvareno sèrce prijatelja moga! Ako je tvoja volja, daj da ja orudje osvete budem!

ŠESTNAESTI PRIZOR.

KUNDIĆ.

Ah, dobro došli, prijatelju! Kako je? jeste li govorili?

DOBRILO.

Jesam. Polovicu palježine platit će zapovědnik sam.

KUNDIĆ.

To je budalasto, ali je dobro.

DOBRILO.

Hoće takodjer, da vam večeras u svatove dodje.

KUNDIĆ.

To je budalasto, ali je takodjer dobro.

DOBRILO.

I sutra u jutro hoće da *vas* oběsi.

KUNDIĆ.

Šta? kako? oběsi?

DOBRILO.

To je budalasto, ali je takodjer dobro.

KUNDIĆ.

Prijatelju, nebudite preda mnom tako prosti. Takove šale ja netèrpim.

DOBRILO.

Ej! ja se duše mi ni usudio nebi, s bogatim gospodarom Iliom Kundićem šale sbijati.

KUNDIĆ.

Šta će to reći? Govorite razgovetno.

DOBRILO.

Gledajte samo, konjanici su něgdi na putu něke sanduke ulovili, ti su imali *dvostruko dno* — gori je bio lan, a doli lažljive banknote.

KUNDIĆ

(*uplaši se, nu bèrzo se razabere.*)

Šta je meni do toga?

DOBRILO.

Kažu, da su to vaši sanduci bili.

KUNDIĆ.

Tko to dokazati može? (*pàrpošno.*) Pitam ja, tko to dokazati može?

DOBRILO.

Ja, stolar Pavo Dobrilo; jer ste vi sami kod njega sandukah s dvostrukim dnom naručili.

KUNDIĆ

(*za sebe.*)

Naopako!

DOBRILO.

Ja sam ih u vašoj kući sklopiti morao, vi ste valjada mislili, da ja nisam opazio, što je u nutri sakriveno bilo? Odmah idem da vas tužim.

KUNDIĆ.

Ljubezni, krasni gospodaru Dobrilo, ta vi valja da nećete htěti, da poštenoga čověka upropastite!

DOBRILO.

Čujte me, gospodaru Kundiću, ja ću vam něšto iskreno da kažem. Sanduci još nisu odaslani, ja sam moga zeta, koi je trebò da ih vozi, još za rana opomenuo. Ali ako mi ovaj čas neobećate, što ću od vas iskati, još ćete se večeras na věšalih kopèrcati. Vi znate, u ratu se dugo nesudi, a lupežtvo je očevidno.

KUNDIĆ.

(*za sebe.*)

To je djavó u čověčjoj koži. (*na glas.*) Govorite, preljubezni moj Dobrilo! govorite krasni prijatelju! u čemu vas poslužiti mogu?

DOBRILO.

Mene, u ničem. Platit ćete najprije polovicu od palježine —

KUNDIĆ.

Bože sačuvaj, ta ja bi po tom propao!

DOBRILO.

Nećete propasti. Nu ako će, bolje je ipak i propasti, nego se nad zemljom u zraku ljuljati.

KUNDIĆ

(*jako uplašen.*)

Prijatelju! sèrce od kamena! to je tvèrda jabuka.

DOBRILO.

Imate vi još dobrih zubih, lahko ćete ju sgristi, pokušajte samo. — Drugo —

KUNDIĆ.

Još više! Zar ste naumili sa svim da prosjak budem? Ne, ne, — volim da me odmah obèse —

DOBRILO.

Poslušajte sàmo. Ovo drugo neće vas novacah *stati*, nego će vam štediti.

KUNDIĆ.

Štediti?

DOBRILO.

Drugo, odrecite se nevěste vaše.

KUNDIĆ.

Gospodaru, govori li to sotona iz vas?

DOBRILO.

A, Bože me sačuvaj. Nu sotona je s vami bila, kad ste vi falične one banknote kovali.

KUNDIĆ.

Za Boga, nevičite tako jako.

DOBRILO.

Tko je *A* rekò, trěba da i *B* kaže. Odlučite se čim bèržje —

KUNDIĆ.

Nu u ime božje, neka bude! Ta britvu mi pod vrat upirete.

DOBRILO.

Nije tako, uže vam stežem oko vrata. Medjutim tako se dèržite, kao da to iz samoga velikodušja biva.

KUNDIĆ.

Iz velikodušja? Dà, Bože, dà! ja ću do djavola velikodušan da budem.

DOBRILO.

Pravo! gospodaru Kundiću, pazar je daklem gotov.

KUNDIĆ.

A mogu li se ja onda osloniti na vas, da ćete mučati?

DOBRILO.

Evo vam ruke moje, zaista rado vam je nedam, ali evo vam je —

KUNDIĆ.

Ah, to je najskuplje rukovanje, koje sam do sada još u životu primio.

DOBRILO.

Nu uvěreni budite, da od sèrca ide.

KUNDIĆ.

Bože dragi! da zašto sam se ja tako nakitio?

DOBRILO.

Ćutite, evo někoga ovamo. Izrecite sami vašu volju.

KUNDIĆ.

Dà, volju moju, moju prokletu velikodušnost.

SEDAMNAESTI PRIZOR.

Kesegić. Turnek. Maria. Priašnji.

KESEGIĆ

(*ulazeć.*)

Uvěreni budite, gospodine zapovědniče, vašoj krěpostnoj gospoji roditeljici podignut će se velikolěpan nadgrobni kamen, i to na obćenite troškove, jer je junaka porodila, koi je rodno svoje město slavom okrunio, uvěnčao i uzveličio.

TURNEK

(*Dobrilu.*)

Hvala ti za mali spomenik od prijateljske ruke.

DOBRILO

(*tiho.*)

Ti si ganjen.

TURNEK.

Ali odlučen.

DOBRILO.

Nu gospodaru Kundiću?

KUNDIĆ.

Dà, gospodo moja — budući da sam razumio, da je ljubeznomu rodnomu našemu městu težka palježina nametnuta — i budući da mi je velikodušje svagda od najmiliih mojih strastih bilo, — zato sam odlučio — jedan dio —

DOBRILO

(*prěteći mu.*)

Reci, *polovicu.*

KUNDIĆ.

Jeste — ako inače biti nemože, i polovicu — ex propriis, da uzajmim.

DOBRILO

(*prěti mu.*)

I *poklonim.*

KUNDIĆ.

Dà, dà, i poklonim.

DOBRILO.

Vi ste svi svědoci.

TURNEK.

Ja ću sam platiti drugu polovicu, i tako je hvala Bogu, mučni ovaj posao svèršen.

KESEGIĆ.

Meni je kamen sa sèrca pao.

MARIA

(*za sebe.*)

Poslědnje mi ufanje izčeznu!

KESEGIĆ.

U ostalom, vrědni moj Ilia Kundiću, to vam je znamenje, da već dugo živiti nećete.

DOBRILO.

O gospodine sudče, još vi neznate, dokle se velikodušje gospodara Kundića proteže.

KUNDIĆ

(*težko.*)

Do vraga daleko.

DOBRILO.

Dète, govorite. U jabuku ste već zagrizli, sada samo gutajte.

KUNDIĆ

(*težkom mukom.*)

Budući da sam razumio, — da je gospodin oberstar mojoj gospodični nevěsti još neprestano ljubavju privèržen, — kao i ona vice versa — zato, zato — hoću da se promislim —

DOBRILO.

Gle, gle, gospodaru Kundiću, osvěstite se, vi ste se već promislili.

KUNDIĆ.

Istina je, nu ipak u takovih važnih poslovih netrěba da se prenaglimo.

DOBRILO.

A niste li vi baš naročito rekli — znate kad smo se o sanducih razgovarali —

KUNDIĆ.

Jeste, jeste, sada se opominjem — Pravo imate, ja sam se već promislio i odlučio, — da moja temeljita prava gledè rečene gospodične nevěste — rečenomu gospodinu oberstaru. —

DOBRILO.

Očito ustupim.

KUNDIĆ.

Ustupim.

(*Tare znoj sa čela.*)

MARIA

(*uzhitjena.*)

Je li moguće!

KESEGIĆ.

Pravo, Kundiću!

TURNEK

(*zagèrli Mariu.*)

Mario! *moja* Mario!

KUNDIĆ.

Ali gospodin oberstar mora mi pismeno dati. —

KESEGIĆ.

Da je sve primio?

KUNDIĆ.

Ne to — ali dà, ne, ne — Nemojte me gospodine, nesudjeni taste, sasvim zabunjivati! Pismo hoću, da mi date, da me i on i svi njegovi katane za poštena, velikodušna čověka dèrže.

TURNEK.

O zašto ne? — — od sveg sèrca.

KUNDIĆ.

I da njihova milost proti meni nikada ništa poduzeti neće.

TURNEK.

I to je pravo.

KUNDIĆ.

Bog vam daklem blagoslovio ženitbu, i tėšio mene u velikodušnosti mojoj.

KESEGIĆ.

Majstore Dobrilo, vas pèrvom prilikom neka za věćnika izaberu.

TURNEK.

Prijatelju, kaži mi, kakovim načinom. —

DOBRILO.

Sve je dobrim i lěpim putem išlo. Dà, kad bi se svagda *temelj* od svih lěpih dělovanjah znao, — ali čemu to? Dajte, što je dobro, da u miru uživamo; a ako zlo odvratiti možemo, bez da time zločestoga upropastimo, i to da učinimo; možebiti da će ga pretèrpljena muka popraviti.

(*Zastor padne.*)

777.

ŠALJIVA IGRA U JEDNOM ČINU.

OD

C. LEBRUNA.

Prevedena

Dragutinom Rakovcem.

OSOBE.

PRUDOVIĆ, bilježnik.
BIBEROVIĆ, njegov pisar.
RUŽICA, njegova službinja.
DRAGUTIN, sobar u stolnom gradu.
GOSPOJA CIFRANOVIĆKA, kramarica.
Službenik gradski.
Švelje.
Stanovnici obojega spola.

(Čin biva u jednoj seoskoj varošici nedaleko od stolnoga grada.)

PÈRVI PRIZOR.

(Javna piaca; na lěvo bilježnikov, na desno kramaričin stan. Dućani su još zatvoreni. Odzada lěpa kuća, a okolo nje željezne rešetke. U srěd piace veliki kamen.)

BIBEROVIĆ

(iz pod krova.)

Čověk misli, a Bog upravlja. Moj gospodin leži u pèrvom katu na mekanoj perinji, a ja pod krovom na tvèrdoj slamnači. Ali neka! Koi polagano ide, i on k cilju prijde. Vidit ćemo, tko je veći lupež, on ili ja? Omiču mu se oskomine na gospoju Cifranovićku, na zdravlje! ako vam djavó čorbe nezasoli, ja ću vam ju zasoliti! Zašto mene neće da uzme? Valjada joj nisam dosta sladak? Ljub'te se samo; bre, ako med vas biber dodje, još će se mnogi za zube gristi; ako ju ja nedobijem, neće je Boga mi ni on imati! — Svět veli, da je ovdi gori lěp izgled — budalaština! nijedan izgled nije lěp, ako se nemože kazati, da je ono, što vidimo, naše! — Od jalovih rěčih nije grah mastan, kao niti od krasne naravi želudac pun. — — Ala je sparno! da bar čověk nije vrědan, da ga sunce grije! — — ništa nego omraza na nebu i na zemlji! Ta prokleta kuća tamo i leži čověku baš pred nosom i čini, da mu neprestano zazubice rastu! Danas će se izigravati — to bi bio mastan zalogaj — ali boginja srěće je ženska glava, tko joj se uvěk neklanja, njega na poslědku s dugim nosom od sebe odpravi! Neka, neka! Još nije sunce poslědnji put zašlo! Ako baš tu kuću i nedobijem, to sam ipak najbližnji susěd, i zadat ću vam skoka, da ćete se za ušima češati! Nisam ja badava jurista bio, čekajte! pokazat ću vam, što je pravo.

DRUGI PRIZOR.

Biberović i Prudović.

PRUDOVIĆ

(*otvori prozor u pèrvom katu.*)

Gle, Gle! kako je ugodno jutro, to su dobra znamenja! Ala kako je sunce kućicu onu tako prijatno obasjalo. O sunce, tebi se klanjam!

(*skine pobožno kapu s glave i sklopi ruke.*)

BIBEROVIĆ

(*za se.*)

Oběšenjače! Sad bi Isukèrstu pete odgrizó, jer bi rad kuću dobiti!

PRUDOVIĆ.

Dà bi mi sreća poslužila, dà bi te smio svojom nazivati — o Bože, moj stvoritelju, sluga tvoj nebi bio te milosti vrědan!

BIBEROVIĆ.

Istina je dobra stvar.

PRUDOVIĆ.

Ti znadeš, kako sam se mučio na tvome světu!

BIBEROVIĆ.

Druge više nego sebe.

PRUDOVIĆ.

Nisam nikad zaboravio bližnjega svoga.

BIBEROVIĆ.

Zatvoriti dati, ako nije mogó platiti.

PRUDOVIĆ.

Mnogoga sam ja gladnoga nahranio. —

BIBEROVIĆ.

Za njegove novce. —

PRUDOVIĆ.

Rěčju, ja sam — kao što kažemo — čověk.

BIBEROVIĆ.

Da kako! imadeš dvě noge.

PRUDOVIĆ
(*motri kuću.*)

Tako bi za me ta kuća prilična bila, sve sam već sobe lěpo razdělio. —

BIBEROVIĆ.

Zec u šumi, a već ražanj pravi.

PRUDOVIĆ.

Al Biberović morat će mi opet pod krov.

BIBEROVIĆ.

Oběšenjače!

PRUDOVIĆ.

Nevěrujem tomu lopovu. —

BIBEROVIĆ.

To ima pravo.

PRUDOVIĆ.

Pun je lukavštine.

BIBEROVIĆ.

Rugala se sova sěnici.

PRUDOVIĆ.

I ima lice kao oběšenjak — (*proviri iz prozora i viče dolě*) Biberoviću!

BIBEROVIĆ.

(*Kesi se na njega odozgor, pa se bèrzo povuće u sobu*). Pah!

PRUDOVIĆ
(*glasnie.*)

Biberoviću!

BIBEROVIĆ
(*isto tako.*)

Pah!

PRUDOVIĆ
(*još glasnie.*)

Biberoviću!

BIBEROVIĆ.

Do tri puta Bog pomaže.

PRUDOVIĆ.

Još se nije děla prihvatio? — čověka bi kaplja udarila!

BIBEROVIĆ.

Nebi škodilo!

PRUDOVIĆ.

Al neću se ljutiti — krotak ću i pobožan biti, kao što se pravomu Kèrštjaninu pristoji.

BIBEROVIĆ.

Prazne rěči.

PRUDOVIĆ.

Ružice! Ružice!

RUŽICA
(*iz nutra.*)

Odmah!

BIBEROVIĆ.

Odmah? ludo curče! zašto mu neda čekati?

TRETJI PRIZOR.

Priašnji, Ružica iz kuće.

RUŽICA.

Šta zapovědate, gospodine bilježniče?

PRUDOVIĆ.

Ništa nezapovědam — nego molim, děte moje. Jesi li gdě viděla Biberovića?

RUŽICA.

Nisam.

PRUDOVIĆ
(*sèrdito.*)

Ta gdi ga dja — (*mirnie.*) Sram te bilo! Neću kleti; to se nepristoji Kèrštjaninu. — Sladjana Ružice!

RUŽICA
(*divi mu se.*)

Gospodine bilježniče! —

PRUDOVIĆ.

Ti si dobro dětešce. —

RUŽICA.

Oh —

PRUDOVIĆ.

Ti si krotko dětešce. Jesi li se svagda u molitvi mene sětila, čista dušo!

RUŽICA.

Ja molim za sve dobre ljude.

BIBEROVIĆ.

Dakle za njega ne.

PRUDOVIĆ.

Zahvaljujem dušice; ti trěba da někud ideš město mene.

RUŽICA.

Zapovědajte samo, kuda?

PRUDOVIĆ.

Ako hoćeš tako dobra biti, taki ću doći.

(*zatvori prozor.*)

RUŽICA.

Što se je s ovim dogodilo? Inače je grub i neotesan kao mlatac, a danas je krotak kao janje mlado. (*Lupi o dlan.*) Ah! danas je radostan dan za svakoga, danas mi se sve veselo prikazuje, jerbo će danas moj Dragutin doći.

BIBEROVIĆ.

To su ti ludi romani!

RUŽICA.

I zaista će me osloboditi; nije mi badava pisao, da ću na skoro zadovoljna biti. Tako ću ga lěpo mo-

liti, al tako lěpo, dok mi nepriskèrbi službu u stolnom gradu. To mi on neće odreći, ah, zaista ne, za to je on preveć dobar.

BIBEROVIĆ.

Majmun, drugo ništa.

RUŽICA.

Onda ću ga svakdan vidèti — to će biti veselje!

PRUDOVIĆ

(*izide iz kuće.*)

Kakvo je to gospodarstvo? vrata su od kuhinje širom otvorena, a ja moram čuvati pečenjku, da ju mačka nepojede, je l' to pravo?

RUŽICA.

Mili gospodine. — (*za se.*) Evo ga opet, koi je i bio.

BIBEROVIĆ.

Već se je taj smrad bio na pol naždro, i prěda mnom uteče još s komadom pèržolicah.

BIBEROVIĆ.

Dobar joj ték želim.

PRUDOVIĆ.

Nu, kako je? Nikakovih izgovorah pri ruci? — Do tri stadja — — — (*na jedan put mirnie.*) Sram te bilo! ne tako sèrdito. — Netari si za to glave, Ružice moja, ostavi ju, neka sirota mačka tèrči, ta i ona hoće jedan put da božićuje. — Evo ti dvanaest grošićah, idi k kramaru, on je sirotinski otac — i kaži mu, neka ih (*uzdahne*) medju uboge razděli.

BIBEROVIĆ.

Taj neće dugo živiti.

(*zatvori prozor.*)

PRUDOVIĆ.

Poslě toga idi — ako ti bude prilično — na poštu, i spomeni poštara, da bi někoga pošti na susrět po-

slao. Čim mi prije list donese, tim će više napojnice dobiti. (*grubo.*) Odlazi! — (*mirnie.*) Idi, idi, drago děte.

RUŽICA.

O, da bi samo moj Dragutin već ovdi bio.

(*otidje.*)

ČETVÈRTI PRIZOR.

Prudović, zatim Biberović, najposlě Cifranovička.

ŠVELJA

(*otvori dućan gospoje Cifranovičke.*)

PRUDOVIĆ

(*koketira s kućom, koja je u dubini scene.*)

Deset srěćakah imadem, pa da i sada još nedobijem ništa — to bi moró zdvojiti! — Ali ne — to mi nemože uzfaliti — ja sam dobar Kèrštjanin — mislim na uboge, sada sam opet dvanaest grošićah žèrtvovao (*ponosito*) dvanaest *srebèrnih* grošićah! — (*zaviri u dućan gospoje Cifranovičke.*) I kod moje lěpe susěde sve se već diže i kretje! — Samo taj ugursuz, taj Biber — sram te bilo (*lupi se po ustih*) samo moj dobri Biberović neda se nigdě viditi. (*gledi na dućan.*) Još je Boga mi vèrlo lěpa, — kao što kažemo — prilična lěpota, i kapital nosi joj interese — — he, he, meni se sve čini, da se je kèrštjanska ljubav u moje nedužno sèrce ugnjezdila. Kako Bog hoće — meni je pravo — ja se neprotivim.

BIBEROVIĆ

(*otvori prozor i sědne k stolu.*)

PRUDOVIĆ.

Nu gospodičiću, kako je, mogoste li se već jedan put s perinjom oprostiti?

BIBEROVIĆ.

Već sam i zaboravio, da sam spavao, al ne na perinji, kao što vi kažete.

PRUDOVIĆ.

Pa gdi ste bili?

BIBEROVIĆ.

Na frižkom zraku.

PRUDOVIĆ.

Na frižkom zraku? Ja vas dakle za frižki zrak platjam i hranim?

BIBEROVIĆ.

Ta mogu li ja živ biti bez frižkoga zraka? je l' te?

PRUDOVIĆ
(*priazno.*)

To ne to, Biberoviću!

BIBEROVIĆ.

Nemojte dakle uvěk mèrmljati kó medvěd. Bez toga nema ništa posla. Sram vas bilo!

PRUDOVIĆ.

Al gle, gle! moja vrědna suseda! Najlěpše i najbolje jutro želim vam, najpreštimania gospoje Cifranovićko!

CIFRANOVIĆKA
(*kod prozora.*)

To isto i ja vama, poštovani gospodine Prudoviću!

BIBEROVIČ
(*izide pred vrata i rěže si pero.*)

Svukó je košulju, ostavio kožu.

PRUDOVIĆ.

Jeste l' dobro počivali.

CIFRANOVIĆKA.

So so! la la!

PRUDOVIĆ.

Vi ste srětnii nego vaš najpokornii sluga, koi nemože ni oka stisnuti.

BIBEROVIĆ.

Ala lažljivca! Hèrče kó konj!

PRUDOVIĆ.

Koi u budućem, sadašnjem i prošasto — budućém vrĕmenu —

CIFRANOVIĆKA.

Gledaj, gledaj, kako se je zanio! meni se sve čini —

PRUDOVIĆ.

Pak što vam se čini? sladka moja!

CIFRANOVIĆKA.

Svĕt govori —

PRUDOVIĆ.

A što govori?

CIFRANOVIĆKA.

Da je Bog ljubavi —

PRUDOVIĆ.

Šta da je?

CIFRANOVIĆKA.

Gospodina Prudovića težko ranio.

PRUDOVIĆ.

Pa ako i je, ljubezna moja?

CIFRANOVIĆKA.

I da je Ružica ona silna —

PRUDOVIĆ.

Klevetanje, golo klevetanje! Zar da nezrĕla ta cura oči Prudovićeve od tako cvatuće ruže odvrati?

BIBEROVIĆ.

Ruže? da s tèrnjem i bez mirisa!

CIFRANOVIĆKA.

O vi laskavče!

PRUDOVIĆ.

Prudović bi mogó tako slĕp biti! — Gospoja Cifranovićka valjda još nije na druge snuboke pomislila?

CIFRANOVIĆKA.

Oh!

PRUDOVIĆ.

O nesakrivajte vaše zastidjeno lice —

CIFRANOVIĆKA

(*koketira.*)

Vi znate čověku baš do živoga doći — (*veli děvojci*) Idi u tvoju sobu Liziko! —

PRUDOVIĆ.

Nu šta mislite, draga moja?

CIFRANOVIĆKA.

Ah! — mužke glave rado varaju — malo gdi se nadje koja iznimka —

PRUDOVIĆ.

Pak da sada takova rědka iznimka pred vama stoji i uzdiše?

CIFRANOVIĆKA.

Ah!

PRUDOVIĆ.

Šta onda?

CIFRANOVIĆKA.

Oh!

PRUDOVIĆ.

Směm li ja té iz najdublje dubljine nježno i plemenito ćutetjega sèrca vašega oslobodivše se uzdisaje na moju korist protumačiti? Směm li? —

BIBEROVIĆ

(*stane naglo medju njih.*)

Dobro jutro, gospoje Cifranovićko!

CIFRANOVIĆKA.

Ah, moj Bože! — (*osvěsti se*) Dobro jutro gospodine Biberoviću!

PRUDOVIĆ

(*sèrdito.*)

Pèrpošo! Kako se možete usuditi nas u našem razgovoru smutjivati?

BIBEROVIĆ.

Kakva je to krika i vika? Dajte mi ključ od ormara!

PRUDOVIĆ

(*dade mu ključ.*)

Evo ga! Volio bi, da je gospodičić Biberović zajedno sa svojim ormarom tamo gdě biber raste!

BIBEROVIĆ

(*zlobno.*)

A gdi biber raste?

PRUDOVIĆ

(*smeteno.*)

Biber? — Tamo — pred — za — u —

BIBEROVIĆ.

U Volovcu, jel'te? (*iduć natrag kući*) Hvastavče!

PRUDOVIĆ.

Ovaj lopov mi je sve koncepte poměšao —

CIFRANOVIĆKA.

I meni!

PRUDOVIĆ.

Směm li opet prekinutu nit našeg razgovora nastaviti?

CIFRANOVIĆKA.

O — ne tako naglo, tako žestoko! Imajte obzir na moje mekano, nježno ćuteće sèrce. — Dajte mu vrěmena, da se malo osvěsti.

PRUDOVIĆ.

Osvěstite se ljubezna moja, koliko vam drago! —

CIFRANOVIĆKA.

Danas će, čini mi se, biti vučenje velike loterie u stolnom gradu?

PRUDOVIĆ.

Tako jest, sladka moja!

CIFRANOVIĆKA.

Po svoj. prilici imate i vi koju to srěćku?

PRUDOVIĆ.

Deset, ne jednu, što sam za razprodavanje brojevah dobio, al sam se veoma začudio, što niste vi nikakve srěćke od mene uzeli.

CIFRANOVIĆKA.

U ime duga dobila sam jednu.

PRUDOVIĆ.

O da bi boginja srěće vodila ruku one sirote, i kuću i kućište u vaše krilo iztresla!

CIFRANOVIĆKA.

Na to ni nemislim, još bi i onu srěćku, koju imam, prodala, da ju samo mogu s hasnom prodati. Ja nisam srětna u igri —

PRUDOVIĆ.

Tim srětnia u ljubavi i ženitbi —

CIFRANOVIĆKA.

Ah!

PRUDOVIĆ.

Stara je poslovica —

CIFRANOVIĆKA.

Oh!

PRUDOVIĆ.

Evo nas opet na stazi, na koju nas bog ljubavi i ženitbe dovedoše.

BIBEROVIĆ.

Neka, neka! Ja ću vas jur od nje odvratiti.

PRUDOVIĆ.

Promislite samo, draga prijateljice, kako smo si blizu već u topografičkom obziru, da sada od naših srěćakah — al manimo se mi srěćakah, — o da samo moju najpèrvo srěću rumena ova usta odsude! Moja je služba dobra —

CIFRANOVIĆKA.

I moja tèrgovina.

PRUDOVIĆ.

Moja kuća bez duga —

CIFRANOVIĆKA.

I moja. —

PRUDOVIĆ.

Větrenjak nisam —

CIFRANOVIĆKA.

Škole sam odrasla —

PRUDOVIĆ.

O dobra Cifranovićko! —

CIFRANOVIĆKA.

O Prudoviću!

BIBEROVIĆ

(*stane medju njih.*)

Evo opet ključ natrag —

PRUDOVIĆ.

Idi do vraga, prokleti — odlazi — (*Biberović raduje se, i vratja se natrag.*) Oprostite mila moja, što mi jarost lice moje raztire, al ovaj lopov — nu ljutosti moje nestaje pred prejasnima zenicama vašima. Uslišite mene, koi evo stenjem, i —

PETI PRIZOR.

Priašnji. Ružica.

RUŽICA

(*dotèrči zasopljena medju njih.*)

Gospodine bilježniče! gospodine bilježniče! —

PRUDOVIĆ.

Zar se danas pakao proti meni zakleo? — šta ima opet? S kože bi čověk skočio, da se to samo pristojnim načinom učiniti može.

CIFRANOVIĆKA.

Ostala drugi put, dotle — ostajte zdravi.

PRUDOVIĆ.

Ako nebi preuzetnost bila, bi li se usuditi smeo, na oblu ovu ručicu cělov samo jedan pritisnuti?

CIFRANOVIĆKA.

O vi laskavče!

(*sakrije si jednom rukom oči, a drugu kroz prozor na polje pruži, da ju Prudović poljubi.*)

PRUDOVIĆ

(*poljubi ju vatreno.*)

CIFRANOVIĆKA

(*otidje od prozora.*)

BIBEROVIĆ.

Zrěle kruške su najbolje.

ŠESTI PRIZOR.

Priašnji bez Cifranovićke.

PRUDOVIĆ.

No kakva je to sila, da si navalila ovamo, kó oluja? Pristoji li se to čednoj děvojci? Ide ko muha bez glave. Takovih větrenostih netèrpim, jesi li šta takvoga od mene kad vidila?

BIBEROVIĆ

(*za se.*)

Propria laus sordet.

RUŽICA.

Oprostite — htěla sam samo — ah moj Bože! — tako sam tèrčala, (*radostno za se*) kola stoje pred vrati — ah došo je! —

PRUDOVIĆ.

No, hoćeš li skoro? Htěla si? a šta si htěla?

RUŽICA.

Vama kazati, da je na pošti sve obskèrbljeno. (*Za se ali preveć glasno.*) Sad će tu biti!

PRUDOVIĆ

(*naglo.*)

Tko? Poštar s brojevi?

RUŽICA.

Ne — nego — nego —

PRUDOVIĆ.

Nego — nego — hoće li već jedan put udariti? nego —

RUŽICA

(*stidljivo.*)

Moj stričević!

PRUDOVIĆ.

Sa svojím stričevićem! — Da nisam danas tako dobre volje, dao bi ja tebi stričevića — dakle sve obskèrbljeno? Hvala Bogu! ako mi pošta dobre glase donese, neću zaboravit na te. Platit ću dug tvoj kod gospoje Cifranovićke — (*za se.*) I onako će se opet u moj žep natrag povratiti.

BIBEROVIĆ.

Puno rěčih, malo hasne.

RUŽICA.

Zahvaljujem gospodine bilježniče, već je dug platjen.

PRUDOVIĆ

(*za se.*)

Tim bolje (*na glas.*) Budi dakle s dobrom voljom zadovoljna (*za se.*) Barem ću pèrvi znati, koi je broj izišó — za pol ure prie — brojevi će doći upravo na mene — (*Ružici.*) Kažider mi, drago děte, znadeš li ti sanke tumačiti? —

RUŽICA.

Po malo.

PRUDOVIĆ.

Sanjao sam noćas, da sam bio u prekrasnoj sobi, a kraj mene da je stojala nacifrana jedna gospoja —

BIBEROVIĆ.

Što se babi htilo, to se babi snilo.

RUŽICA.

Gle čuda! Vi ćete dobiti onu tamo kuću!

PRUDOVIĆ

(*priazno.*)

Misliš?

RUŽICA

(*lukavo pokazuje na kuću Cifranovićkinu.*)

I onu tamo gospoju —

PRUDOVIĆ

(*kucne ju prijatno po licu.*)

Ti mala věštice! tvoj stričević neka danas slobodno dojde. Tako, tako moj vrědni Biberoviću!

(*kucne Biberovića po ramenu i otidje ozbiljnim težkim korakom.*)

BIBEROVIĆ.

Beštio nijedna! znade ona odkud větar duva!

SEDMI PRIZOR.

Biberović, Ružica.

RUŽICA

(*gledi za njim i klima glavom.*)

Taj neće dugo živiti!

(*zaviri u kolise.*)

BIBEROVIĆ

(*stane k njoj.*)

Ružice!

RUŽICA

(*obrati se k njemu sèrdito.*)

Nu šta je?

BIBEROVIĆ.

Niste li vi od vaše kume koju srěćku na dar dobili?

RUŽICA.

Žalibože. Al bi volila, da sam dobila novu opravu (*za se.*) Hvala Bogu, da ju je gospoja Cifranovićka na město platje uzela.

BIBEROVIĆ.

Ja ih imadem četiri — ufanje me prevariti neće —

da něšto koi od onih brojevah izidje! u onoj tamo kući gospodarilo bi nas dvoje? jel'te?

RUŽICA.

Zar ste poludili?

BIBEROVIĆ.

Istina — još nismo dotěrali do sobara. —

Tašta ljudska oholasti —
Sve što više stereš krila,
Sve ćeš paka niže pasti.

i vi se jako varate, ako mislite, da vam je onaj gospodičić věran. Znademo mi, kako on u stolnom gradu živi.

RUŽICA.

Čestno i pošteno!

BIBEROVIĆ.

Zakretje vam nosom — — ovako?

RUŽICA.

Vi ste velika laža!

BIBEROVIĆ.

Skače za děvojkami.

RUŽICA.

To nije istina!

BIBEROVIĆ.

Onomad stopram dobio sam list, u kom mi jedan dobar priatelj piše —

RUŽICA.

Da ste vi opaka nadriknjiga! (*ogledne se i poviče radostno.*) Ah! evo ga!

(*odtèrči.*)

BIBEROVIĆ.

Čekaj! tu ćeš mi nadriknjigu skupo platiti!

(*ide natrag.*)

OSMI PRIZOR.

Dragutin. Ružica. Priašnji.

DRAGUTIN.

Moja mila Ružice! tako se radujem, što te opet vidim!

RUŽICA.

A ja — a ja — ja ti ni nemogu kazati. I kako me je list tvoj razveselio — sve sam plakala od radosti!

DRAGUTIN.

Da si me vidila, kako sam skakó, kad sam tvoj odgovor dobio — gle! tako visoko!

RUŽICA.

Idi, to su rěči samo! Ti mi svaki put tako lěpo i čisto pišeš — al ja — na poslědku nisi mogó ni mojih kvakah čitati — ali dobro sam zaista uvěk mislila.

DRAGUTIN.

Moja sladjana Ružice!

BIBEROVIĆ.

Majmuni!

RUŽICA.

Jesi l' vazda zdrav i veseo bio?

DRAGUTIN.

Veseo sam samo kod tebe.

RUŽICA.

E nije, nego još šta. Šta je služkinja na selu prama vašim nacifranim varošankam! Čuj Dragutine, onomadne su bila ona gospoda tamo (*pokaže na kuću*) još poslědnji put ovdě — onda sam ti sobaricu viděla — uh! sve je šuštila svila na njoj — ah Dragutine — ja bi te něšto molila; hoćeš li mi obećati?

DRAGUTIN.

Da čujem najprie, šta je.

RUŽICA.

Ohola nisam — je li da nisam?

DRAGUTIN.

Do sada nisi.

RUŽICA.

A ni tašta — al bi tako rada u stolnom gradu živěti, samo da bi uvěk s tobom mogla biti. (*Moli ga.*) Priskèrbi mi tamo službu, Dragutine!

DRAGUTIN.

Ovdi si oskèrbljena.

RUŽICA.

Al kako? I ja bi rada jedan put viděti sve one krasote, nacifranu gospodu i gospoje —

DRAGUTIN.

Rěčju, i ti bi se rada cifrati.

RUŽICA.

Sram te bilo, to je gèrdo od tebe.

DRAGUTIN.

Ostani ti u selu, bolje će biti za te.

RUŽICA

(*sèrdito.*)

Valjda sam preveć glupa?

DRAGUTIN.

Preveć dobra. Potèrpi samo još někoje vrěme. Poněšto novacah sam već prištedio, i moj gospodin dèrži mnogo do mene. Naskoro će sve bolje biti.

RUŽICA.

Ako dakle misliš — u ime božje! Koliko ćete ostati ovdě?

DRAGUTIN.

Pogodi!

RUŽICA

(*žalostno.*)

Nedělju danah!

DRAGUTIN.

Više!

RUŽICA

(*veselie.*)

Četernaest danah!

DRAGUTIN.

Još više!

RUŽICA.

Još više! — valjada ne —

(*zapne.*)

DRAGUTIN.

Dva puna měseca!

RUŽICA

(*skače od radosti.*)

Dva měseca! o radosti!

BIBEROVIĆ

(*stane naglo medju njih.*)

Donesite kave za mene i za gospodina!

RUŽICA

(*za se.*)

Ovdi čověk nikad neima mira — al čekaj samo — dok tri nabrojiš, bit ću opet ovdi.

(*odtèrči u kuću.*)

DEVETI PRIZOR.

Biberović. Dragutin.

BIBEROVIĆ.

Sluga pokoran! No? kako se živi? Gospodin grof se još nije oženio? ni neće s toga ništa biti! fino sukno na fraku — da kako — u stolnom gradu zna si čověk pomoći — kako si tko prostre, onako i spava —

DRAGUTIN.

Sluga pokoran! No? kako se živi? Još tako miroljubivo kao i prije! Ja vam na licu čitam, ali i žuč

hoće da se probavi — dopada li vam se još moja Ružica kao i prije? — je l' gospodin bilježnik još jednako tako grub i lakom?

BIBEROVIĆ
(*zlobno.*)

Na službu — sve je još pri starom — (*za se.*) Pèrkošo!

DRAGUTIN.

Tim bolje!

BIBEROVIĆ.

Vaše će gospodstvo po svoj prilici na skoro gospodičnu stričevićku uzeti — ovdi se nastaniti — dobarce kupiti.

DRAGUTIN.

Lako moguće. Hoćete kod mene pisar da budete?

BIBEROVIĆ
(*pogèrdno.*)

Vi ste odviš milostivi! Ta i vaše gospodstvo jošte samo prakticira (*dočim rukom maše, kao da ščetku u ruci imade*) u drugih poslovih — k tomu — (*gleda na kuću u dubljini scene*) danas meni, sutra tebi — tko zna, neću li naskoro i sam trěbovati sobara? u mir se staviti?

DRAGUTIN.

I svomu bližnjemu mira dati? Čestitam.

BIBEROVIĆ.

Veoma sam vam obvezan. — Šteta, što nije gospodin sobar sa svojim bogatstvom prije několiko nedèljah danah ovdi bio — za onda je još ona velika kuća na prodaju bila — da nije odviš hèrdjava za vas bila — sad se izigrava i danas će se vući.

DRAGUTIN.

Tako? Može li se još koja srěćka dobiti?

BIBEROVIĆ
(*zlobnoradostno.*)

Nemože! Nisu mogle gospodina Dragutina čekati. — Ja ih imadem četiri. —

DRAGUTIN.

Nebi mario dva puta toliko za nju dati, koliko košta — ja sam ove nedělje srěćan. —

BIBEROVIĆ

(*za se.*)

Baš zato ne, (*na glas.*) Žao mi je! al znate, svaki se čověk nada nečemu — nu Ružica imade jednu srěćku, pak ako ona dobije — dobit će muž i žena. —

DRAGUTIN.

Ona je dakle stavila — tim bolje — žao mi je, što vas moram ostaviti, dragi Biberoviću. —

BIBEROVIĆ.

S dopuštenjem! *Gospodin* Biberović.

DRAGUTIN.

Prosim za oproštenje, dakle *gospodine* Biberoviću! i veoma mi je drago, što vas nisam ni za vlas boljeg našó, nego što ste prije bili; budite samo pametni, i nemojte na poslědku sebe samog prebiberiti u svojoj žuči. Ta vama su poznate sve moguće poslovice, nemojte, za ime vas božje molim, zaboraviti onu: Koi pod drugim jamu kopa, sam u nju upada.

(*otidje u dućan gospoje Cifranovičke.*)

DESETI PRIZOR.

BIBEROVIĆ.

Ništaria od sobara! koi haljine mlati, čizme čisti, pomadu kuva! al stani! Dosadit ću vam ipak. — Nije se Rim za jedan dan sagradio. — Koi pomalo ide, dalje zadje. — Sav svět hoće, da se ženi, á ja sám neoženjen da ostanem? Aja! Iz toga brašna neće bit hlěba. Razstavit ću ja vas, věrujte meni.

JEDANAESTI PRIZOR.

Biberović, Ružica, zatim Prudović.

RUŽICA.

Evo me opet! A gdi je?

BIBEROVIĆ
(*za se.*)

Kao da ju je nětko dozvao. (*na glas.*) Gospodin stričević? A gdi će biti? — danas ovdi, sutra ondi — děvojakah svuda dosta — tralala!

(*viri na prozor gospoje Cifranovićke.*)

RUŽICA.

Valjada vam se měša po mozgu?

BIBEROVIĆ.

U stolni grad neće Ružica poći. —

RUŽICA.

Ni netrěba da ide.

BIBEROVIĆ.

Da nevidi, kako gospodin stričević ašikuje. —

RUŽICA
(*směje mu se.*)

To ste valjda vi viděli?

BIBEROVIĆ.

Više, neg bi bio i morao. Lako je popu predikovati — pile hoće da je pametnije nego kokoš — ja nisam navadan na sve zube govoriti — eno ga, kako tamo sědi (*pokazuje na dućan*) i kako ašikuje — Bog oslobodi, ja nisam ništa reko. —

RUŽICA
(*směje se.*)

Valjda s gospojom Cifranovićkom?

BIBEROVIĆ.

E da, 's Cifranovićkom — Gospoja Cifranovićka imade mlado pile, koje kod nje šije. — Lizika

je prije bila u stolnom gradu. - Stara ljubav negine — perem ruke. —.

RUŽICA

(*izumljena.*)

Lizika!

BIBEROVIĆ

(*za se.*)

Dobro je, to valja — to pomaže! Još bolje! (*na glas.*) To sam već poslědnji put spazio, kad je bio ovdi — uzeli me vi, il neuzeli. — Istinu je dobro govoriti. — Arapina prati, to je toliko kó sitom vodu grabiti — bila je već tmica — a lěpi moj Dragutin ukrade se potajno od vas k Liziki, prěko — ja sam virio s prozora — i vidio sam vam — svašta — razuměte li — *svašta* — věrovali vi il nevěrovali — meni je sve jedno.

RUŽICA.

Ja věrujem.

BIBEROVIĆ.

To je pravo!

RUŽICA.

Da ste vi parlavita laža.

BIBEROVIĆ.

Eto ti ga. Nezahvalnost je platja ovoga světa. — U oči mu to mogu kazati, ako hoćete. —

RUŽICA

(*izumljena.*)

U oči?

BIBEROVIĆ

(*veselo za se.*)

To je dobro bilo, na zdravje sobarčiću!

PRUDOVIĆ

(*iz kuće.*)

Još neima pošte? — idi, idi, drago děte, na poštu — na cestu, nevidi li se šta iz daleka? —

RUŽICA.

Dobro, it ću — kako zapovědate.

(*odtèrči, stane pred prozorom Cifranovićkinim i vreba.*)

PRUDOVIĆ.

Sve je bilo tako lěpo ugovoreno. (*Ružici*) No, što zijaš — hoćeš il nećeš?

RUŽICA.

Dà, dà, idem —

PRUDOVIĆ.

Stani — ostani — šta imaš tamo zijati?

RUŽICA.

Ja — ja — samo sam htěla —

BIBEROVIĆ

(*potajno Prudoviću.*)

Ljubomorstvo. Gospodin stričević ulagiva se gospoji Cifranovićki. —

PRUDOVIĆ.

Do tri sta djavolah!

RUŽICA.

Samo da mi na polje izidje.

PRUDOVIĆ

(*běsno.*)

Da ga svi vrazi — da mu — (*stane na pèrste i viri u prozor gospoje Cifranovićke*) djavó s vratom zakrene —

BIBEROVIĆ

(*kèrši ruke svoje veselo.*)

Na jedan udarac dvě muhe! Pravo! lju!

DVANAESTI PRIZOR.

Dragutin, Priašnji.

DRAGUTIN

(*izidje iz dućana.*)

Na, Ružice, to sam tebi kupio.

(*dade joj svilenu maramu.*)

RUŽICA.

Meni? Jao meni! Dakle zato. —

PRUDOVIĆ
(*Ružici.*)

Odlazi!

BIBEROVIĆ
(*za se.*)

Vražji posó!

RUŽICA
(*odtèrči.*)

DRAGUTIN
(*Prudoviću.*)

Sluga sam, gospodine bilježniče!

PRUDOVIĆ.

Sluga sam gospodine sobaru!

DRAGUTIN.

Drago mi je, što vas zdrava vidim.

PRUDOVIĆ.

I meni to isto. (*za se.*) Što nisi znao vrat putem slomiti! (*lupi se po zubih.*) Sram te bilo. — kèrštjanine — ukroti se.

DRAGUTIN.

Tako zle volje? Može biti da moje pribitje —

PRUDOVIĆ.

Kako to?

DRAGUTIN.

Ili može biti zato, što sam bio kod vaše lěpe susěde. —

PRUDOVIĆ.

Kako to?

DRAGUTIN.

Nemojte se ništa bojati — prem da vam zavidim. —

PRUDOVIĆ.

Što?

DRAGUTIN.

Vi ste ljubimac srěće. —

PRUDOVIĆ.

Zašto?

DRAGUTIN.

A ja uztèrpljivo savijam jedra (*prime ga za ruku, tragičko - komički.*) S Bogom, okrutniče! ti si mi ukró srěću moju sa sèrcem gospoje Cifranovićke — s Bogom — ja te neproklinjem.

(*otidje.*)

TRINAESTI PRIZOR.

Prudović i Biberović.

PRUDOVIĆ.

Je l' taj ugursuz poludio? Jedno kaže mi *Ti*, a drugo, veli mi, da sam něšto *ukró* — barem si, sam čuo?

BIBEROVIĆ.

Ta jesam — i mogu posvědočiti!

PRUDOVIĆ.

Što?

BIBEROVIĆ.

Da ste ukrali. —

PRUDOVIĆ

(*ide na njega.*)

Lopove!

BIBEROVIĆ

(*odskoči.*)

Ja mislim — (*pokaže na Cifranovičkinu kuću*) njezino sèrce. —

PRUDOVIĆ

(*priazno.*)

Nestašniče! — Ali šta ste htěli s onim ulagivanjem da kažete? — Imadete li dokazah!

BIBEROVIĆ

(*sklopi ruke i razteżuć kaže.*)

Hm!

PRUDOVIĆ
(*iznesvěštjen.*)

Zbilja?

BIBEROVIĆ
(*još jače.*)

Hm!

PRUDOVIĆ.

Idite do vraga sa svojim hm — hoćete li govoriti il ne?

BIBEROVIĆ.

Kad je poslědnji put tu bio, ukrade se u tmici — (*zapne.*) što je preveć, nije s kruhom dobro, volim za sebe to zadèržati —

PRUDOVIĆ.

Govorite — kuda se ukrade?

BIBEROVIĆ.

K njoj.

PRUDOVIĆ.

K njoj?

BIBEROVIĆ.

Pak — (*ogledne se.*) Evo Ružice — nosi pismo u ruci —

PRUDOVIĆ
(*naglo.*)

Pismo? — Približa se onaj veliki čas! — ti me poznaš, stvoritelju moj — ja sam dobrotivan; stoprav danas sam dvanaest srebèrnih grošićah —

BIBEROVIĆ.

Ukrade se dakle k njoj —

PRUDOVIĆ.

Jezik za zube — ovdi imademo važniih stvarih — dragi Biberoviću — daj da te poljubim —

BIBEROVIĆ
(*da mu lice.*)

Ajde de!

PRUDOVIĆ.

Mili moj Biberoviću — zlatni, sladki moj —

BIBEROVIĆ.

Naopako! — sad je i nježan postao —

PRUDOVIĆ.

Ti imadeš takodjer četiri srěćke — ako dobiješ — na polak — ja ti dobro želim —

BIBEROVIĆ

(*za se.*)

Znadem već! Morat ću opet pod krov.

PRUDOVIĆ.

No, kako je?

BIBEROVIĆ.

(*dade mu ruku.*)

Na polak, zlatni, sladki moj! (*za se.*) Rěč moja nije lanac.

ČETÈRNAESTI PRIZOR.

Priašnji, Ružica.

RUŽICA

(*sa šarenom svilenom maramom okó vrata.*)

Evo — već mi je bio na susrět došó — ah — jedva mogu dihati —

PRUDOVIĆ

(*tèrgne joj pismo iz ruke.*)

Ded ga ovamo!

RUŽICA

(*za se.*)

Ala lěpe marame — ajd pred ogledalo.

(*otèrči.*)

PRUDOVIĆ.

Gospodine ortače!

BIBEROVIĆ.

Gospodine brtače!

PRUDOVIĆ.

Pismo je tu.

BIBEROVIĆ.

Pismo je tu.

PRUDOVIĆ.

U mojoj ruci.

BIBEROVIĆ.

To vidim.

PRUDOVIĆ.

Prije nego ga otvorim — ostaje li pri tom, što smo ugovorili? — na polak —

BIBEROVIĆ.

Na polak!

PRUDOVIĆ

(*ogèrli ga.*)

Plemenita dušo Biberoviću! Prihvatimo se dakle posla — pazite dobro — u tom pismu je izvučeni broj — za njega još nezna ni duša ovdi — dajte dakle da otvorimo —

BIBEROVIĆ

(*izvuče list iz žepa.*)

Dobro — ajde!

PRUDOVIĆ

(*dèrhtje.*)

Nedade mi se, drago moje —

BIBEROVIĆ

(*tèrgne mu pismo iz ruke.*)

Trice! (*razpečati ga i dade mu ga natrag.*) Čitajte — ta jedan samo može dobiti! (*za se.*) Danas se mora sav grad izvan jednoga gnjeviti. Veselo! — (*na glas.*) No?

PRUDOVIĆ.

Neda se — pismena skaču preda mnom —

BIBEROVIĆ.

Uzmite očare.

PRUDOVIĆ

(izvadi očare.)

Pravo imaš — htio sam da kažem — pravo imate gospodine ortače — *(metne ih na nos.)* Opet se neda —

BIBEROVIĆ.

E da — dajte ovamo!

(uzme pismo.)

PRUDOVIĆ

(krići.)

Stani Biberoviću — ne tako naglo *(donese stolicu.)* Samo još malo *(sědne.)* Dakle u ime božje — govorite.

(sklaplja pobožno ruke.)

BIBEROVIĆ

(čita.)

»Preštimani priatelju« —

PRUDOVIĆ.

Otale s tim! gdi je broj?

BIBEROVIĆ.

»U slěd vaše želje« —

PRUDOVIĆ

(jače.)

Broj, čověče!

BIBEROVIĆ.

»Šaljem vam« —

PRUDOVIĆ.

Sotono! — broj! —

BIBEROVIĆ

(čita nerazumljivo dalje.)

PRUDOVIĆ.

(sědi kao na iglah.)

BIBEROVIĆ

(uzklikne na jedanput.)

»Broj 777.«

PRUDOVIĆ

(*padne kao mèrtav na stolicu.*)

BIBEROVIĆ

(*zlobno.*)

Nuto! Šad je zabadava dvanaest grošićah ubogim dao — zaludu pobožan i priazan bio — ni ja ga, istina, neimam, al ništa zato — on je htio silom da dobije — na zdravlje! Biberović morat će mi opet pod krov — na zdravlje!

PRUDOVIĆ

(*skoči na noge.*)

Tri sta hiljadah djavolah! 777 —

(*simo tamo tèrči.*)

BIBEROVIĆ

(*radostno za se.*)

Gle kako se jedi! Ala lěpo kune! —

PRUDOVIĆ.

777! — Takov pèrljavi broj — bio sam dobrotivan — bio sam pobožan, bio sam priazan — 777 — da samo imadem mojih dvanaest grošićah opet u žepu — 777 — (*Biberoviću.*) Šta tu stojiš? Šta zijaš? šta će ta stolica ovdi?

BIBEROVIĆ

(*razširi ruke.*)

Sladjani ortače!

PRUDOVIĆ.

Zar si poludio? Zar nevidiš koga imaš pred sobom?

BIBEROVIĆ.

Pravo, vola za rogove, čověka za rěč — kako je ono bilo? — (*ponaša ga*) plemenita dušo Biberoviću. — Na polak Biberoviću — zlatni, sladjani Biberoviću — a šta, da bi sad zlatni, sladjani Biberović broj 777 — imao?

PRUDOVIĆ

(*osvěsti se.*)

Čověče — priatelju — ti bi bio angjeo!

BIBEROVIĆ.

Da bi on sad jednakom mèrom měrio!

PRUDOVIĆ.

To ti nemožeš, plemenita dušo — pram tebi sam ja — odpèrto priznajem — kukavica — ti si nad zlato, nad diamante — imadeš li zbilja broj 777? — (*razširi ruke.*) Prosti samo sada.

BIBEROVIĆ
(*ogèrli ga.*)

Ja ti praštam!

PRUDOVIĆ
(*radostno.*)

O ti prostodušni čověče! imadeš li dakle?

BIBEROVIĆ.

Imadem tvoje priateljstvo, tvoju ljubav.

PRUDOVIĆ.

A broja neimaš?

BIBEROVIĆ.

Šta je meni do broja, kad imadem sèrce tvoje? (*hoće da ga ogèrli.*)

PRUDOVIĆ
(*izvan sebe.*)

Nejdi mi ni blizu, ako nećeš, da te nezagušim?

BIBEROVIĆ
(*radostno za se.*)

Poljubio me je!

PRUDOVIĆ.

Usudjuješ se sa mnom šalu zbijati — al stani — da se nezaboravim — primi listu u ruke — u koga je taj pèrljavi broj?

BIBEROVIĆ
(*pogledi u listu.*)

Grom i pakao!

PRUDOVIĆ.

U koga je?

BIBEROVIĆ.

U Ružice!

PRUDOVIĆ

(*uzklikne.*)

Ružice? moje služkinje?

BIBEROVIĆ.

Vaše služkinje.

PRUDOVIĆ.

Onog glupog dèrišteta? — Stani! ja sam něšta velikoga naumio. —

BIBEROVIĆ

(*zlobno.*)

Broj od nje kupiti?

PRUDOVIĆ.

Cèrna dušo — nisam li ja dobar kèrštjanin?

BIBEROVIĆ.

Barem ste to već dosta često kazali.

PRUDOVIĆ.

Ja hoću — ja ću — (*čuje se lupa od crěpovah*). Šta je to opet?

BIBEROVIĆ.

Valja da je Ružica něšto polupala.

PRUDOVIĆ.

Onda ju neka djavó — (*osvěsti se*) ah ona dobra dušica.

PRIZOR PETNAESTI.

Priašnji. Ružica.

RUŽICA

(*plačuć iz kuće.*)

Ah gospodine bilježniče — ja nisam kriva. —

PRUDOVIĆ

(*priazno.*)

Nu šta ti je?

RUŽICA.

Vaša šalica — mačka — ah ja uboga děvojka. —

PRUDOVIĆ.

Upokoji se milo stvorenje, i pomisli, da ništa nema stalnoga na světu, da ćemo se i mi jednom razpasti, kao i šalica moja.

RUŽICA.

Drage volje ću ju platiti. —

PRUDOVIĆ.

To ne to, mačka je kriva, moje dětešce; ti nisi kriva, lěpo moje golubče! (*gladi joj lice.*) Otari suzice. (*Biberoviću*) ajd na posao!

BIBEROVIĆ

(*za se.*)

Aha, znadem već, koliko je urah udarilo; al stani! i za gorom ima ljudih. (*ide i ostane u vratih.*)

RUŽICA

(*za se.*)

Hvala Bogu; danas je veoma milostivan!

PRUDOVIĆ.

Ružice!

RUŽICA.

Gospodine bilježniče!

PRUDOVIĆ.

Priznaješ li ti moju dobrotu?

RUŽICA

(*hoće da ga u ruku poljubi.*)

PRUDOVIĆ.

Ne, tako ne — hodi na pèrsa moja —

RUŽICA

(*odstupi.*)

Sram vas bilo.

PRUDOVIĆ.

Vidiš, tako dobar sam vazda — to jest, bit ću vazda — tko bi se i mogó s tobom svadjati?

RUŽICA

(*za se.*)

Prije se je mogó svaki dan.

PRUDOVIĆ.

Ti si tako dobra, tako lěpa — o ja nisam slěp — i ako sam kadkada i ljut bio — to nije bilo za istinu — htio sam samo preveliku moju ljubav k tebi da utišam.

RUŽICA.

Kako?

PRUDOVIĆ.

Tako je, děte moje, vrěme je došlo, otale s krinkom! — Evo pred tobom ne gospodina — nego ljubovnika tvoga, koi će, ako ga uslišiš, tvoj nježni suprug da bude —

RUŽICA.

Vi hoćete, da se šalite sa mnom, gospodine bilježniče?

PRUDOVIĆ.

Ja da se šalim — zar nevidiš, kako mi od muke znoj čelo probija — nevidiš li, kako se tresem, i kano tèrska na vodi dèrhtjem?

RUŽICA

(*kima s glavom.*)

Ta vidim! vidim!

BIBEROVIĆ

(*medjutim prikradne se lagano k prozoru gospoje Cifranovičke i bèrzo joj několiko rěčih prišaptne.*)

ŠESTNAESTI PRIZOR.

Priašnji, Cifránovićka.

PRUDOVIĆ.

Uvěri se dakle o mojoj čistoj ljubavi, izusti, da me hoćeš, i ja ću ovaj čas s tobom k oltaru da stupim!

RUŽICA.

A šta će na to gospoja susěda kazati?

PRUDOVIĆ.

Ona tamo? Cifranovićka? Ja ju prezirem. Samo da ljubomorstvo u nevinih tvojih pèrsih pobudim, rekó sam joj několiko ljubežljivih rěčih.

CIFRANOVIĆKA

(za se.)

Šta je to?

BIBEROVIĆ

(isto tako.)

Prekrasno!

PRUDOVIĆ.

Kako bi neotesano ono lice, utištenje ono uništiti moglo, koje je takova děvojka, kao što je Ružica, na me učinilo?

CIFRANOVIĆKA

(lupi ga po ramenu.)

Za istinu?

PRUDOVIĆ.

Grom i pakao!

RUŽICA.

A jao!

BIBEROVIĆ.

Veselo!

CIFRANOVIĆKA.

Ta tu se čuju čudnovate stvari, pa još k tomu pod vedrim nebom!

PRUDOVIĆ

(okamenjen.)

Kako to?

CIFRANOVIĆKA.

Mene pred službkinjom poniziti! Svět će još misliti, da sam ja toga sědoglavoga grěšnika uslišila — pred sudom ću vas tužiti za ovu pogèrdu — čujete li? Cvilite pred svojom službkinjom na kolěnih, koliko vam drago, al dèrhtjite, gospodine zapletice, pred mojom osvetom!

(*otide u kuću.*)

BIBEROVIĆ

(*radostno.*)

O da krasna dana!

SEDAMNAESTI PRIZOR.

Priašnji bez Cifranovićke.

PRUDOVIĆ.

Sědoglavi grěšniče! — zapletice! evo vidiš li, děte moje, kako je od ljubomorja poběsnila — nezna što govori — nu kakvomu odgovoru da se nadam od tebe? —

RUŽICA.

Vi me dakle zbilja ljubite?

PRUDOVIĆ.

Poludio bi od ljubavi!

RUŽICA.

Mene ubogu děvojku?

PRUDOVIĆ.

Ti si bogata. —

BIBEROVIĆ.

Te još kako bogata! —, od četvèrt sata. —

PRUDOVIĆ

(*potajno Biberoviću.*)

Jezik za zube! (*njoj*) bogata krěpostmi — dražestmi — priaznostmi. —

RUŽICA

(*za sebe.*)

Ta zbilja mi se vidi, da je malo poludio.

PRUDOVIĆ.

Bogata — i — i — o ti pravedni Bože — na poslědku bit će prekasno — nesmažem rěčih — (*malo da ju nemoli.*) Podji za me, Ružice, — jer ću inače u ribnjak skočiti. —

BIBEROVIĆ.

Nu, děvojko, smiluj se nad njim! gospodin bilježnik zbilja misli — popusti — Koji zvězde broji, padne u jamu. —

PRUDOVIĆ.

Eto čuješ li?

BIBEROVIĆ.

On vas ljubi čisto i bez koristoljubja.

PRUDOVIĆ.

Eto čuješ li?

BIBEROVIĆ.

Da i niste tu kuću dobili. —

RUŽICA.

Ja? — kuću? —

PRUDOVIĆ.

Lopove!

BIBEROVIĆ
(*naglo.*)

Vaš broj je izišao, odmah će se bubnjem razglasiti, nemojte na me zaboraviti. Želim da vam bude na zdravje!

PRUDOVIĆ
(*za sebe.*)

Nazlobni gursuze!

RUŽICA.

Moj broj — o ja uboga, nesrětna děvojka!

PRUDOVIĆ. BIBEROVIĆ. } Šta je?

RUŽICA.

Neimam ga više!

PRUDOVIĆ.

Neimaš?

RUŽICA
(*na pol plačuć.*)

Dala sam ga gospoji Cifranovićki u ime duga!

PRUDOVIĆ.

Do tri sta djavolah!

BIBEROVIĆ.

Pravo! veselo kume! (*njoj*) Ništa zato, moj će gospodin vas i onako uzeti. —

PRUDOVIĆ
(*Biberoviću.*)

Idi mi iz pred očiuh! (*Ružici.*) Kako si mogla tako glupa biti, da si broj tvoj drugomu ustupila? — Čověk bi iz kože skočio — otale, na svoj posao. luda glavo! — Ne samo, što mi je šalicu polupala.

RUŽICA.

Ta kazali ste sami, da ništa neima stalnoga na světu. —

PRUDOVIĆ.

E šta — odlazi u kuhinju! to će ti se već odbiti od platje!

RUŽICA
(*otidje plačuć u kuću.*)

PRUDOVIĆ.

Gluposti bez kraja i konca! A vi prokleti Mefistofele, da mi se odmah iz službe nosite. —

BIBEROVIĆ.

Tako? a komu imate zahvaliti, što još sada možete pogrěšku vašu popraviti, komu drugomu nego meni. —

BIBEROVIĆ.

Pravo imadete, ali —

OSAMNAESTI PRIZOR.

Priašnji. Cifranovička.

CIFRANOVIĆKA

(izidje pred kuću, ugleda bilježnika i hoće natrag da ide.)

PRUDOVIĆ

(potèrči za njom i uhvati ju za ruku.)

O sladjana jabuko — samo malo stani.

CIFRANOVIĆKA.

Idite k vašoj služkinji!

PRUDOVIĆ.

Poslušajte me samo — to je bila samo slěparia — ja nisam ništa kriv — ljubim vas većma nego ikad prije —

CIFRANOVIĆKA.

Ništa krivi? Vaše vlastite rěči. —

PRUDOVIĆ.

Laži — same gole laži. Biberović je svemu tomu kriv!

BIBEROVIĆ.

Ja?

PRUDOVIĆ.

On je učinio, što me je radi stričevića Ružičina ljubomorje obuzelo — htio sam samo, da se osvetim — ono dvoje da rastavim — i da vam to u kratko dokažem; idi Biberoviću i donesi kontrakt. —

BIBEROVIĆ.

Odmah!

(otidje k svomu stolcu.)

CIFRANOVIĆKA.

Mogu li vam věrovati?

PRUDOVIĆ.

Ja vam se zaklinjem — neka me slobodno — na što bi se najsigurnie zakleo?

BIBEROVIĆ.

Evo kontrakta. —

PRUDOVIĆ.

Hoćete l' podpisati — prekrasna gospoje? danas još moram vas svojom nazvati — *(izvadi uru)* na moje poštenje, već je i skrajnje vrěme!

CIFRANOVIĆKA.

Nagli čověče!

(ogèrle se.)

BIBEROVIĆ

(bèrzo.)

Čestitam — čestitam — izvolite podpisati. — Tko se mlad oženi, nikad se nepokaje. Kolika srěća, gospoje Cifranovićko — jednim udarcem muža i kuću uhvatiti. —

PRUDOVIĆ

(mahne mu rukom.)

Dobro, dobro. — *(Cifranovićki.)* Ajde dakle, da podpišemo. —

CIFRANOVIĆKA.

Kuću — kakvu kuću?

BIBEROVIĆ

(još bèrže.)

Ružičin broj je izišó, sad će se bubnjem razglasiti, želim da vam bude na zdravje, nemojte na me zaboraviti.

(čuje se bubanj, ljudi dolaze iz kućah s ceduljami u ruci.)

CIFRANOVIĆKA.

Šta kažete? — Bože! je l' istina?

PRUDOVIĆ.

Istina je, krasna moja — samo pojdite i podpišite. —

CIFRANOVIĆKA.

Onaj broj izišó?

BIBEROVIĆ

(potajno njoj.)

Znate l' sad, odakle ta nagla proměna?

CIFRANOVIĆKA.

Ja umirem.

(padne iznesvěstjena na stolicu, děvojke njezine priskoče i odvedu ju u njezinu kuću, gdě se na stolicu svali.)

PRUDOVIĆ.

Šta je to? zar ga i vi neimate?

CIFRANOVIĆKA

(klima glavom nemoguća govoriti.)

BIBEROVIĆ.

O radosti bez kraja i konca!

PRUDOVIĆ

(Biberoviću.)

Dèržte me — ja umirem!

(padne naproti Cifranovićki na stolicu.)

BIBEROVIĆ.

Komu je sudjeno, utopit će se i u žlici vode.

DEVETNAESTI PRIZOR.

Bubnjar, za njim službenik gradski i sila ljudih. Ružica dodje iz kuće. Dragutin medju ljudstvom. Priašnji.

SLUŽBENIK GRADSKI

(stane na kamen.)

Po zapovědi slavnoga gospodina gradjanskoga načelnika — *(skine šešir.)* Dolě sa šeširi bezobraznici! *(svi poskidaju šešire.)* Daje se na znanje gradjanom ove varoši onaj srětni broj, koi je u velikoj loterii izišó, i kuću, koja se je izigravala, dobio. *(čita u listi, koju mu je Biberorović predao.)* Izišó je pako broj 777 — a imade ga Ružica Dosadovićeva — da Bog da srěću — bubnjaj!

(bubanj — obće uzbunjenje — čuje se amo tamo: djavolski poso — ajao — falio sam i. t. d.)

DRAGUTIN

(raduje se.)

SVI

(*sgèrnu se k Ružici.*)

Čestitamo!

RUŽICA

(*na pol plačuć.*)

Žalibože što broj taj pri meni već nije — gospoja Cifranovićka je ona srětna, koja ga imade. —

SVI.

Ah!

SLUŽBENIK GRADSKI.

Dakle — imade ga — gospoja Cifranovićka. — Da Bog da srěću — bubnjaj!

(*Bubanj — svi se sgèrnu k Cifranovićki.*)

SVI.

Čestitamo!

CIFRANOVIĆKA

(*slabim glasom.*)

I ja si zabranjujem svako čestitanje — jutros stopram — prodala sam — s tim brojem moju srěću — i to —

(*padne na tle, i bude odvedena.*)

PRUDOVIĆ

(*viče za njom.*)

Komu?

DRAGUTIN

(*izadje na polje.*)

Vašemu najpokorniemu slugi.

RUŽICA

(*padne mu u naručaj.*)

Tebi?

BIBEROVIĆ.

Prokleta stvar!

PRUDOVIĆ.

Eto ti ga.

SVI.

Ah!

SLUŽBENIK GRADSKI.

Dakle — imade — ga (*pita okolo stojeće.*) Kako se zove? (*Nitko ga nepozna.*) Onaj gospodin tamo u modroj haljini; da Bog da srěću, bubnjaj!

(*bubanj i čestitanje kao i prije.*)

RUŽICA.

Kolika srěća! — Dragutine! — ah! — radosti — nemogu govoriti.

PRUDOVIĆ.

Dakle gospodičić Dragutin?

BIBEROVIĆ

(*za se.*)

Toga nemože za ženu uzeti.

DRAGUTIN

(*Prudoviću.*)

Gospodine bilježniče, ufam se, da ćete mi Ružicu, zaručnicu moju, iz službe odpustiti, i kontrakt nam obskèrbiti.

PRUDOVIĆ

(*běsno.*)

Neka ide do — želim svima dobro jutro!

(*otidje u svoju kuću.*)

DRAGUTIN

(*Biberoviću.*)

Hoćete sad mojim pisarom da budete?

BIBEROVIĆ

(*jědovito.*)

Kako došlo, tako prošlo. Više srěće nego pameti. Što s vragom dodje, s vragom i prodje. Priporučujem se!

(*otidje za svojim gospodinom.*)

SLUŽBENIK GRADSKI

(*približi se uljudno.*)

Vaše gospodstvo je izvolilo nešto o kontraktu govoriti — čini mi se — kao da će se nova ova kuća svatbom posvetiti.

DRAGUTIN.

Čim prije tim bolje; bolje danas nego sutra!

RUŽICA

(*sakrije lice svoje.*)

O Dragutine!

SLUŽBENIK GRADSKI

(*službeničkim glasom.*)

Da Bog da srěću i blagoslov mladim zaručnikom. Živili! Živili! Živili! Bubnjaj!

SVI.

Čestitamo!

(Zavěsa padne.)

UDOVAC.

VESELA IGRA U JEDNOM ČINU,

POLAG NĚMAČKOGA

OD

DEINHARDSTEINA.

OSOBE.

MARICA, seljanka } iz različitih selah.
PETAR, seljanin }

JANKICA, Petrov sin, od 7 godinah.

(Čin biva u Maričinom selu, nedaleko od grada.)

PÈRVI PRIZOR.

(Poljska okolica. U dubljini scene ogradjena baščica, na desno klupa od busena, na lěvo Maričina kuća.)

PETAR

(*izidje, sav je u svečanoj opravi.*)

Nu — evo me sad pred njeznim domom, i to u najkrasniem mom odělu, — evo me pred domom one okrutnice, koja me je iz tihe moje kućarice u život opet uvela. U život, da, da! — jer onda se tek živi, kad nam ljubav u sèrcih plamtiti stane — a i modre oči Maričine daju mi sve, što samo zemlja ova lěpoga imade. — Istina, nije baš ni pokojna moja Koleta poslědnja bila, nu lěpota od Marice ta joj je manjkala; — a i mèrtva je već sirotica! — Bog joj dušu prosti — nu ni netrěba da opet uskèrsne. — Baš ti je to nečuveno čudo, da Marica na sve *udovce* mèrzi; — ali neka! šta ću mu ja? takova joj je volja, a i odavno sam već namislio, da joj zaćutim, da me je već Koleta u jarmu imala: pa ako se s početka i uzsèrdi, najposlě će ipak ona izsmijana biti. Derana moga još viděla nije, svagda sam ga pomnjivo pred njom sakrivó, a nisam ga ni danas hotio sa mnom u grad da povedem, da mu nebi gdigod u trag ušla. — Ali gle! sunce već prilično peče, a ja sam mislio, da je još rano jutro; vrěme bi bilo, da se krenemo, jer inače od svečanosti neće nam baš mnogo u dio pasti; — sad ću da je zovnem — (*viče u kuću.*) Marice!

DRUGI PRIZOR.

Petar i Marica.

MARICA

(*u kući.*)

Tko to buči prie světa?

PETAR

(*za sebe.*)

Obkladio bi se, da znade, tko je — (*na glas.*) Petar.

MARICA

(*u kući.*)

Ah, baš lěpo!

PETAR

(*ukoči se.*)

Hoću sad da dostojno pred nju stupim, u tolikom uresu me još vidila nije.

MARICA

(*stupi iz kuće.*)

Evo —

(*stane začudjena.*)

PETAR

(*za sebe.*)

Aha — kolike su joj oči — (*na glas.*) Govori dalje.

MARICA.

Za čudo mi je, kako si ugladjen, u kakovih si krasnih haljinah.

PETAR.

Nisam li se lěpo nakitio?

MARICA

(*začudjena.*)

A zašto to?

PETAR.

Pa Ti da to neznadeš? — Ja neznam, Marice, kakove si ti ćudi; — hoću danas u grad da idem, jer se tamo mnogo koješta viditi može.

MARICA.

Pa si se zato tako strašno nakitio?

PETAR.

Svaki čini, koliko može. Ja idem u grad, da se, pokažem, a ti znaš da takoga nitko ni negleda, koi se od drugih osobito nerazlikuje. Věruj mi, Marice, tamo će mnogo světa biti, bit će i mnogih lěpše obučenih, tako da najposlě ja ipak neću moći najlěpši biti.

MARICA

(pipa mu haljinu.)

Finiega sukna u gradu već biti neće, kako se krasno ove boje světe; žuto, cèrveno, bělo, zeleno — čuješ li! od ovoga zelenoga mora da i kapica odlikuje krasno.

PETAR.

Imam kod kuće još jedan komadić. —

MARICA

(zastidjena.)

Ah! nisam ja to zato rekla.

PETAR.

Molim te, Marice, — vidiš, tebi se dopada, a ti znadeš, da mi najvećma godi, kad tebe na koi način obradovati mogu — a da ti upravo kažem, znam da si to i sama već opazila, da ti zelena boja osobito dolikuje; jer kad krasni, rumeni obrazčići tvoji tako iz zelene kapice proviruju, svagda mi velika ona trěšnja, kad cvěta, na um padne.

MARICA.

Mahni me se, mene je stid! —

PETAR.

Ostavi ti to varoškim gospojam; zaista, mila Marice, tako te je viditi.

MARICA

(uzdišuć.)

Pošalji mi daklem u ime božje to sukno! ali danas! — danas neću biti kod kuće.

PETAR.

Da gdi ćeš biti?

MARICA.

Kako to, da pitaš? — U gradu — hoću i ja da današnju svečanost vidim.

PETAR

(*smije se.*)

Pa sama?

MARICA.

Još mi se nije nitko ponudio, koi bi me odpratio.

PETAR.

Gle jogunice! ta ja sam zato baš i došao.

MARICA.

Pitaj najprie, je li meni po volji? —

PETAR.

Čuješ, nešali se!

MARICA.

Nu sbog sukna neka i to bude, — ja ću ići.

PETAR.

Čuj, Marice, ja bi *još* něšta.

MARICA.

Jedan poljubac?

PETAR.

Ah! šta će mi sam poljubac. (*Gladi joj lice.*) Ta mi se već dobro poznamo.

MARICA.

Pa?

PETAR.

Slušaj! draga Marice, ti znaš, da me jedina ti usrěćiti možeš, — ja sam već jučer to sve tako lěpo izumio bio, i zaista već sgodniega vrěmena neće biti, —svečanost u gradu nije se još započela, a i mi smo baš u svatovskom odělu; šta misliš, da mi sada našu srěću utemeljimo, da prie svega u cèrkvu pohitimo, i tamo se za věkovit savez věnčamo; —pa kad to srět-

no obavimo, požurit ćemo se zajedno u grad. — Kako ćemo se tamo neizměrno veseliti! letit ćemo po svih krajevih i radovati se, da nas svi gosti opaziti mogu; — a u gradu ima mnogo velikih i dobrih ljudih, koji će reći, da im je milo, što smo tako srětni i veseli. A takova gospoda opazit će našu srěću na pèrvi mah. Zato bi, mislim, lěpo od nas bilo, da im za uzdarje za naš miran život radostna naša lica ukažemo. — Tako ti, Marice, ja mislim — sada govori ti.

MARICA

(*zabunjena.*)

Ljubezni Pero!

PETAR.

Mi smo im to dužni, — oni su za nas već mnoga dobra učinili. Molim te, Marice, poslušaj me i primi mudro moje věće.

MARICA

(*tiho.*)

Neka bude!

PETAR.

Tako je pravo, — sad je i to obavljeno; i bolje je tako, do mala će svemu kraj biti.

MARICA.

Nu kaži mi, kad već budem u tvojih lancih, hoćeš li mi i onda vèran biti?

PETAR.

(*smijuć se.*)

Dok lěpšu koju gdě nesrětnem.

MARICA.

Ti!

PETAR.

Neboj se ti toga, jer da po svem světu tražim, nebi ipak lěpše naći mogao.

MARICA.

A nisi li ti *prie* mene drugu koju milovao?

PETAR.

Idi, nebudi tako pakostna; šta je tebe za Boga briga, što je bilo prie, nego sam tebe poznavó?

MARICA.

Ti znaš, kako ja o tom mislim, ja hoću svakako da *pèrva* budem; a da ja o tebi šta kasnie saznadem, nebi ti, dok sam živa, oprostiti mogla. — Čověka, koi je već zaljubljen bio, ili što više, — udovca — hu, koža mi se ježi — ta na pèrvi se pogled vidi, da je ona luda, koja se takovomu pověri.

PETAR.

(*za sebe.*)

Nu stani! (*na glas.*) Ne, ne, ljubezna Marice, — da sam ja prie već jednu ljubio, to je takova istina, takova — čuj strašnu moju zakletvu, — kao i ta, da sam udovac!

MARICA

(*strese se.*)

Brr!

PETAR.

Šta ti je?

MARICA.

Hu udovac!

PETAR.

Zar ni tá zakletva nije u bitju, sumnju tvoju raztěrati?

MARICA.

Jeste, jeste sa svime, — lice ti je odveć pošteno i lěpo, — takova u udovca neima. A šta se ljubavi tiče — nu smiri se samo — ja ću se za čas opet povratiti, idem samo u kuću, da se preobučem, al da mi se neusudiš za mnom poći. Hvala Bogu, još ti to zabraniti mogu, da u nutra neideš, ako ti ja nedopuštjam; al zato te i lěpi dar čeka, moći ćeš me se danas u zelenoj kapici nagledati.

(*udari ga na rame, i odtèrči u kuću.*)

TRETJI PRIZOR.

PETAR

(*gleda jedan čas za njom.*)

Kako će ju krasno resiti zelena kapica, ta već ju skoro preda mnom vidim. O! budi mi samo ljubezna

moja ženka, i vidit ćeš kakve ćemo srĕtne dane zajedno sprovoditi. Ali samo sbog toga *udovca!* nije li to směha vrědno? — A inače je tako dobra, tako blaga! — Nu, kako će se ona kèrstiti i čuditi, kad ju poslĕ pira onaj Jankica majkom stane zvati! Ja sam ga morao kod kuće zatvoriti; povesti ga sa mnom u grad nisam smio; i onako će se poslĕ dosta sèrditi — ali će onda kasno biti, — ah! ipak bi volio, da ga je već vidila. Neznam, šta ću, ni kako ću, — ta ona mora, te mora moja biti, pa da mi baš još petnaestero děce kod kuće plače. — Meni se čini, čim nas više pri tèrpezi bude, da će mi i mati tim milia biti. — Nu, ta se lěpo zateže! mislio bi čovèk da se samo varošanke kititi znadu; ali jest! ta se cura sbog mene toliko cifra, kao i svaka, koja varoškoga kojeg kicoša za dragog imade. — Ah, da mi je sada samo zaviriti, kako Marica pred ogledalom stoji! (*obilazi okò kuće.*) Prokleta vrata, što su zatvorena, — tako mi je neobično pri duši. Još je neima, to je već odviše — istina je, meni se čini, da mi je zabranila, u kuću unići — ali kako mu drago, ja toga duže snositi nemogu, ja ju viditi moram, kako si zelenu kapicu pred ogledalom na glavu meće.

(*penje se prěko plota.*)

ČETVÈRTI PRIZOR.

JANKICA

(*dobro obučen, ogleda se, i tare se po čelu.*)

Hu, Bože dragi, to će reći tèrčati! Ali sam zato i dotěro do drugoga sela, što se ni zlatom naplatiti nemože! Ah, gle klupe, ovdě ću da se odmorim. (*sědne na klupu*) Otac me je zatvorio, i misli, da ja sada mirno kod kuće u zapećku sědim, — jest, sutra! ima još, hvala Bogu, i prozorah na kući — meni se je doma dosadilo, pa sam, hop! na prozor napolje. Ali i jest, mene danas, baš danas zatvoriti u kuću, nije li to grěhota? ta to bi moralo i najmirnie jagnje razjariti. — On hoće da grad vidi, pa misli, da sam ja još premal, i da nije za mene, znati, kako se tamo živi, — Bože moj, ta nisam ni ja baš od kamena! —

Eto onomad mi donese jedan varošanin někakvih šarenih papirićah, pa mi reče »na ti sinko, to je tvoje,« kako su krasno već na papiru obučeni, da kakovi moraju još oni biti, koji živu! Ne, oče, ne, to ti ja oprostiti nemogu, ja te ljubim, ti znaš, i baš iskreno te ljubim, ali, Boga mi, volio bi, da nisam ni živ, — kad me još neprestano kao děte smatra! — (*ustane*) Hajde, vrěme je da se krenem, grad bo je dosta još daleko. Znam, da će biti batinah, ali ništa zato, bar ću se nagledati čuda, pa to ću ipak voliti, nego batine! hajde daklem, samo junački napèrvo; otac mi je i onako kazó, da danas *nijedan momak* neće kod kuće ostati. Zato neka bude kako mu drago, ja sam moju dužnost učinio!

(*Ide. — Kako bliže k Maričinoj kući dodje, ugleda Petra, koi baš hoće da se opet prěko plota vrati. Uplaše se obadvoje, i stanu. Jankica pred, a Petar za plotom.*)

PETI PRIZOR.

Petar, Jankica, i Marica (u kući).

(*Poslě male pauze skine Jankica lagano šešir s glave.*)

Dobro jutro, tata!

PETAR.

Prokleti sine, kako izidje iz zatvorene kuće?

JANKICA.

Iz zatvorene? .

PETAR.

Ta nisam li ja sam sobu zaključó?

JANKICA.

Je, sobu, ali sam ja na prozor izišó.

PETAR

(*predje prěko plota.*)

Stani lopove, to će ti presěsti, — raduj se samo batinama. (*uhvati ga.*)

JANKICA

(*odtèrgne se.*)

Ostavi me, tata, jer ćemo kasno u grad doći, ta imat ćeš i poslě kad da me izbiješ.

MARICA

(*u kući.*)

Petre!

PETAR

(*za se.*)

Težko meni! (*k Jankici bèrzo.*) Ja ću ti oprostiti, ali čuj me, taki da se seliš, ovaj čas, jer bi se može biti drugomu čemu domislio.

JANKICA

(*iskreno.*)

Ne, ne, tata, ja neidem, — ja ću ovdi ostati.

PETAR.

Nećeš da ideš?

JANKICA.

Neću, tata, — ja ću ostati s tobom, i onako me bez tebe nebi ništa veselilo bilo; — to je baš dobro, da smo se tako sastali, a još je bolje, što mi opraštjaš.

PETAR.

Ja ti neopraštjam.

MARICA

(*u kući.*)

Petre!

PETAR

(*uplašen.*)

To će reći — ja ti opraštjam, ali samo, ako otidješ, i to ovaj čas.

JANKICA

(*viče.*)

Ah! tata, ti me nemaš rad!

PETAR

(*zatvori mu usta.*)

Ih! deri se ti do sto — (*za se*) to je sada lěpa komedia! (*poljubi ga*) Ne, sinko, ja te zaista rad imadem

— (*tare se po čelu — za se.*) Već me mèrtvi znoj obuzima. (*na glas*) Čuj, Jankica, ti se dobro znaš penjati, idi, donesi mi s onoga dèrveta jednu krušku.

JANKICA

(*odtèrči za kulise.*)

PETAR

(*hoće opet bèrzo prěko plota da predje, nu medjutim dodje Jankica s kruškom, Petar se opet povrati.*)

JANKICA.

Evo, tata, baš mi je sama od sebe u ruku pala.

PETAR

(*zabunjen.*)

Dobro, dragi Jankica, dobro! — idi medjutim — (*zagrize u krušku i baci ju*) to je baš jako dobra kruška — ja sam kod kuće moj rubac zaboravio, idi mi ga donesi . .

JANKICA.

Šta, rubac?

PETAR.

Ili ma šta. — Evo ti ključevi. (*dade mu ključeve.*)

JANKICA.

Koju maramu, — onu s šarenimi krajevi?

PETAR.

Onu, onu!

JANKICA

(*izvuče ju iz žepa.*)

Evo ti je, ja sam je poneo.

PETAR

(*za se.*)

Sad mi već pomoći neima! (*na glas, u najvećoj ljutosti*) poslědnji ti put kažem, odlazi od mene!

JANKICA

(*prilěpi se uz njega.*)

Ja neidem.

MARICA

(*u kući — jako glasno.*)

Petre!

JANKICA.

Nětko zove.

PETAR

(*na polak tiho i bèrzo.*)

Jezik za zube. Sad čuj poslědnju moju rěč, i ako me neuzhtěš poslušati, odtèrat ću te ovaj čas od sebe. Kad se tako zlo vladaš, nesmiješ me zato nipošto *ocem* tvojim nazivati, makar te tko zapita: ja ću kazat da si mi samo *kumče*, — čuješ li, da mi miran i poslušan budeš!

(*otisne ga od sebe.*)

ŠESTI PRIZOR.

Petar, Jankica i Marica.

PETAR

(*stoji na jednoj strani, vas zabunjen, i tèrga se za haljine.*)

JANKICA

(*na drugoj strani, dèrži maramu pred očima, i plače na glas.*)

MARICA

(*dodje svečano obučena iz kuće. K Petru.*)

Ja bi do sutra mogla vikati!

PETAR.

Da, Marice, — hajde sada da se požurimo.

MARICA

(*stane pred njega.*)

Ta pogledaj me barem, — nu, kako ti se dopadam danas?

JANKICA

(*plače.*)

PETAR

(*za se.*)

Nesrětno to derište, još će mi u najlěpše vrěme s prokletim tim jaukanjem sve pokvariti.

MARICA

(*opazi zabunu njegovu.*)

A šta ti je Petre?

PETAR.

Ništa, ništa, — hajde samo, da podjemo. — Molim te, Marice, hajde bèrzo.

(hoće da ju odvuče.)

JANKICA

(zaplače se iz svega gèrla.)

MARICA

(ogleda se.)

Šta je to, — kakav je to vrisak?

PETAR

(prěti sa strane Jankici.)

Vrisak?

MARICA

(opazi Jankicu.)

Gledaj Petre, da lěpoga děteta! A šta ti je, hrano?

PETAR

(za se.)

Sad sam prošó!

MARICA

(Jankici.)

A tko ti je, Boga ti, šta učinio?

JANKICA

(otidje od nje.)

Molim te lěpo, ostavi me, — šta je tebi do moje nevolje?

MARICA.

To mi se děte dopada.

PETAR

(za se.)

Da bi Bog dao! *(na glas.)* vrěme je već, Marice, hajde, hoćeš li?

MARICA

(Petru.)

Boga ti, čije je to děte s tim vatrenim pogledom?

PETAR.

A, to je moje kumče, Jankica.

JANKICA

(još jače plače.)

Jao meni! — jao!

MARICA.

A šta ti je, mali moj?

JANKICA.

Kako me možeš pitati? Ta zar nečuješ, kako me *kumčetom* imenuje.

MARICA.

A da tko si?

JANKICA.

Ta vidiš, da nesmiem kazati, da mi je otac.

PETAR

(razljutjen.)

Trista djavolah! nu raduj se, gursuze!

MARICA

(začudjena.)

Njegov sin? — je li to moguće?

JANKICA

(Marici.)

Meni se čini, da mi najposlě ni ti nevěruješ.

MARICA.

Njegov sin! *sin!* — to je strahota. *(k Petru.)* Odmah mi idi izpred očiuh.

JANKICA

(hoće k otcu.)

MARICA

(zaustavi Jankicu.)

Ti ostani, s tobom imam još razgovora, — *(Petru)* Samo ti, ti vuci mi se izpred očiuh; osvetit ću ti se ja za tu prevaru — sad odlazi, pa da nikada više nedodješ.

PETAR.

Ali čuj me, Marice!

MARICA.

Ja neću, da te čujem.

JANKICA.

Idi samo tata! i ja ću taki doći.

PETAR.

Da te ubavěstim —

MARICA.

Ja neću nikakve ubavěsti. Odlazi, — to ti je poslědnja rěč, koju od mene čuješ.

PETAR
(*tvèrdoglavo.*)

Ja neidem!

MARICA.

Šta? hoćeš da se protiviš? (*stane pred njega*) ja ti zapovědam, — odmah da me ostaviš.

PETAR
(*uplaši se — podje prama Maričinoj kući.*)

MARICA
(*oštro.*)

Nipošto onamo — — mimo — pored kuće.

PETAR
(*nakloni se, i otidje bèrzo.*)

JANKICA
(*za se.*)

Tata je ipak poslušnii, nego ja.

SEDMI PRIZOR.

(*Marica i Jankica.*)

MARICA
(*povuče Jankicu k sebi.*)

Sad, sladki Jankica, hodi k meni, i govori, — još nemogu k sebi da dojdem, — ded mi pripovědaj sve, sve.

JANKICA.

E, ali reci mi, šta ćeš, da ti pripovědam?

MARICA.

Kaži mi, kako se je to sve dogodilo?

JANKICA.

Ali šta?

MARICA.

Je li on tvoj otac?

JANKICA.

Jest! ali ti nesmijem kazati.

MARICA
(*za se.*)

U! da mi ga je sad ovdi. (*na glas*) A gdi ti je mati?

JANKICA.

Ona je u grobu!

MARICA
(*bèrzo.*)

To je dobro! — ili, bolje da reknem, to je svejedno! — A neznaš li ti, ima li u tvoga oca još više děce?

JANKICA.

Ja sam njegov sin! — a děteta neima nijednoga.

MARICA.

A koja mu je bila žena?

JANKICA.

Sudčeva Koleta.

MARICA.

To nije moguće, ta ona je razroka bila?

JANKICA.

Zato je ona ipak moja mati bila.

MARICA
(*za se.*)

Hm, tu zaista nije ni ljubio.

JANKICA.

A šta ti pitaš toliko za moju mater?

MARICA.

Baš me toliko nije ni briga za nju. — A jesi li ti kadgod čuo od njega, da je on děvojku jednu obljubio?

JANKICA.

Baš onomad u nedělju došó je veselii nego navadno doma, pak kad me ugleda, poljubi me i zagèrli: — »Nećemo više sami živiti!« povika »čuješ sinko, dobit ćeš majku, i to kakovu! nu vidit ćeš ju do mala; ja upravo ni nezaslužujem, da za me podje, — ona je tako ljubezna, tako lèpa!« — Od toga se doba nismo više o tome razgovarali, to ti je sve, što znadem, ja je ni nepoznajem; ali samo da Bog da, da tata izpuni, što je obećao! — S Bogom sada, — ja moram dole.« —

(*hoće da podje.*)

MARICA

(*zaustavi ga.*)

A zar bi ti želio majku imati?

JANKICA.

Da ti upravo kažem, to baš nebi sgorjega bilo — to ti je čudna stvar, taj usamljeni život. Ah, majka bi mi baš dobro došla.

MARICA

(*zagèrli ga.*)

Ti nisi kriv, što ti je otac tako opak, hodi, dušo, da te poljubim! — Sad idi, tèrči k ocu, i reci mu, da je odluka moja *čvèrsta!* — Neka me poštedi svojim cviljenjem i jaukanjem, — jer će mu svi trudi zaludu biti; šta sam odlučila, *pri tom i ostajem!*

JANKICA.

Nu, dobro, dobro! ja ću mu sve to kazati; — Ali znaš li šta? — ti mi se dopadaš, i baš jako! Ti bi me mogla u našem selu pohoditi, pa bi onda i ja opet k tebi u pohode došó!

(*odtèrči.*)

OSMI PRIZOR.

MARICA

(*gleda za njim.*)

Da lěpoga, krasnoga děteta! ta živiega i pametniega neima u svoj okolici, — ali ipak, dète je děte, — ne, ne, nije moguće, — ja neću nipošto udovca, to sam se zaklela, ta morala bi se pred susědi stiditi, «Vidiš oholice, ipak je za udovca pošla!« — *Neću nipošto!* — istina je, dète, — ja ga skorom volim nego Petra, — to baš ne — ali nije vrědan. — Kako sam ga milovala, ta iskrenie koga ljubiti nije moguće! (*ogleda se*) Baš mi je milo, da ga natrag neima! Danas mi se neće ni u varoš više, — neznam šta mi je, tako sam bolestna; idem opet u nutra, u kuću. (*ide lagano prama kući, i obazire se višeputih*) Petra još jednako neima! (*uzdiše*) Hvala Bogu! (*kako do vratah dodje, izidje Petar pred nju, i baci se na kolěna.*)

DEVETI PRIZOR.

Marica i Petar.

PETAR.

Oprosti!

MARICA

(*hoće da otidje.*)

PETAR

(*zaustavi ju.*)

Marice!

MARICA

(*sèrdito.*)

Ostavi me!

PETAR.

Ah, Marice, neosudjuj me tako nemilo!

MARICA.

Ustani!

PETAR.

Neću prie, dok neizrekneš život ili smèrt.

MARICA

(*zapovědajuć.*)

Ustani!

PETAR.

Ja sam poslušan, — ti zapovědaš, draga Marice!

MARICA

(*tiho.*)

Sad odlazi!

PETAR.

Marice, — ja to nemogu.

MARICA

(*ogleda sę — posměšno.*)

A gdi je Jankica?

PETAR.

Tamo je na livadi.

(*gleda ju. — pauza.*)

MARICA

gleda ga takodjer ukočeno.)

Nu?

PETAR.

Molim te, pogledaj me priaznie, — ta ti znaš kad ti je volja, tako lěpo i priazno gledati.

MARICA.

A šta ti mariš, što je lěpo, što li je ružno. Ta ti si i s razrokom sudčevom Koletom mogó tako lahko na věnčanje ići.

PETAR.

S Koletom! — ja sam onu uzeti *moró,* ali mi se na světu nijedna ne dopada, kao što *ti!*

MARICA.

Ako će! — težko je ipak znati, je li koja lěpa kad se tebi dopada!

PETAR.

A i razroka je bila samo na *jedno* oko, drugo joj je vèrlo lěpo bilo.

MARICA.

Al ja nisam ni na jedno, zato i nisam za tebe, — i sada idi, kud ti je drago.

PETAR.

Ta zar baš nevidiš, kako se kajem, — ja znam, da nije pravo, što mi je Jankica sin, ali mi samo za sada oprosti, ljubezna Marice; samo za sada, jer ću inače otići na vojsku, pa onda — s Bogom na věke!

(*pauza.*)

MARICA

(*igra se s keceljom.*)

PETAR.

Pomisli samo, da sam *te* ja prie uzeo bio, i da sam, što da Bog sačuva, — umro *prie* tebe, pak da te poslě nijedan više nebi hotio, kako bi ti bilo? — vidiš, tako je upravo sada meni.

(*pauza.*)

MARICA

(*igra se još jednako.*)

PETAR

(*poněšto sèrdito.*)

Ja ti kažem, Marice! prestani me mučiti.

MARICA.

Ti si udovac? —

PETAR.

Pa šta zato? Zar su udovci najgori ljudi?

MARICA

(*na kratko.*)

Ja neću za udovca!

PETAR

(*bèrzo.*)

Tako! a zašto ne?

MARICA

(*smije se.*)

Zašto?!

PETAR

(*razljutjeno.*)

Dà, zašto ne! nemarim, hoću da ti kažem, ja jesam udovac, a i Jankica je moj, — ali koja me zato, što sam udovac, prezire i neće, ta baš mora, da je — luda!

MARICA

(*uvrědjeno.*)

Ti!

PETAR

(*sve žešće.*)

Pusti me samo dá govorim, sad sam u vatri, — sad je i onako bilo pa i prošlo, — ja sam te, istina, iskreno ljubio, ali odsada ti neću više stati na prag. Nije li to skrajnja pakost, prezirati udovca, i něhtěti za njega poći? — A šta bi, zar da se on po smèrti *pèrve* žene *oběsi*, zato što ga druga neće da uzme? — Koi se sbog žene ubie, taj je, s oproštenjem, sam budala; — a moja Koleta, nije ona ni škiljila, nije, s nijednim okom.

MARICA

(*vèrlo glasno.*)

To je laž!

PETAR.

Molim te, negovori mi ništa o Koleti, koju sam ja *iz ljubavi* za ženicu uzeo; svaki kaže, da je ona lěpa bila, — i lèpša, nego ti. —

MARICA

(*za se.*)

To u ljutosti govori.

PETAR

(*malo umèrenie.*)

Još samo tvoju odluku očekivam. — Ostaješ li jednako tvèrdoglava — i baš me nećeš za muža?

MARICA.

Jesi li gotov?

PETAR.

Jesam! —

MARICA

(*vèrlo ljutito.*)

Daklem odlazi.

PETAR

(*isto tako.*)

Dobro, ja idem. (*ide — vrati se opet.*) Nu, za sad ću ti još oprostiti, ako se opametiš i mirnia budeš.

MARICA

(*ljutito.*)

Idi, — mene već u ovom životu viditi nećeš. — Još nisam nikoga tako mèrzila, kao što tebe.

PETAR.

Daklem baš za navěk da se razstanemo?

MARICA.

Nećeš ti mene nikada kao ženu u tvojoj kući viditi.

PETAR.

Ostaj daklem s Bogom — ja idem bez zlobe.

MARICA

(*muči.*)

PETAR

(*stupi prěd nju.*)

Daklem za navěk?

MARICA.

Za navěk!

PETAR

(*uzdišuć.*)

Za navěk!

(*odilazi lagano.*)

MARICA

(*za mali se čas kradom obazre, — zu se.*)

Ozbilja odlazi! — ipak sam odveć nemilosèrdna bila; — ah, nije tako lahko pregorěti muža; — (*sve težje*) sve dalje ide! — on se je razsèrdio — ah, osětjam, kako mi je težko u pèrsih.

PETAR

(*koi se takodjer jednako ogleda, stane u dubljini teatra.*)

MARICA

(*radostno.*)

Ha! stao je. —

(*ni s mèsta se nekretje.*)

PETAR

(*za se.*)

Al ipak je dobra duša, neprestano viri za mnom (*za čas*) nije pravo, što ju toliko mučim.

MARICA

(*za se.*)

Ne bi mučno bilo, umiriti ga, nu baš neću da se ponizim, — zar da ja *pèrva* budem?

PETAR.

(*škilji jednako za njom – po pauzi.*)

Sada se odveć mudro dèrži, čini mi se, da će se promisliti. — Trěbalo bi, da ju ja za oproštenje molim, to je već tako navadno — nu neka bude. (*ide několiko koračajah naprěd*) ali baš ne, volim ipak stojati, jer bi mi opet mogla kazati, da me neće!

MARICA

(*za se.*)

Neću pèrva progovoriti, makar se nikada neudala.

PETAR.

(*za se.*)

Neću se pèrvi s města krenuti, pa ma ja do sudnjega dana ovdi stajó.

(*stoje opet ukočeni. Marica naprěd, a Petar u dubljini scene.*)

DESETI PRIZOR.

Petar, Marica i Jankica.

JANKICA

(*bez da druge vidi, za se.*)

»Idem u vèrt, i dovest ću ti Maricu kao majku napolje« reče mi tata; dà, Bože dragi, to bi ja mogó do sutra čekati, a dotle bi i svetkovina bez traga

otišla. To neka podnosi, komu je drago, — ja dužje nemogu, ja ih već od po sata zaludu izgledam. — (*opazi ih.*) A šta je to? ovdi stoji tata, a ovdi opet moja mati, koju mi je obećao. Pa kako tu stoje, nemiču se, baš kao da su prikovani, (*gleda ih, i směši se*) Već vidim, ako tu *ja* nepomognem, nećeju se ni do godine s města krenuti! (*ide k Petru, pa zatim k Marici, i dovede ih na sred scene.*) Mati Mare! — Oče! — hodite bliže, — još bliže. (*kad se tako već približe, da ih obodvoje uhvatiti može, primi ih za ruke, i složi ih.*) Još malo bliže! — (*za se*) kako se tata podmuklo smije!

PETAR I MARICA

(*pogleda jedan drugoga, i zagèrle se.*)

JANKICA

(*za se.*)

Tako! — sad su se, čini mi se, prilično već sastali! (*na glas.*) Nu, je li Jankica to dobro učinio?

PETAR.

Hodi ovamo, lupežu mali, — da te poljubim (*poljubi ga, zatim za sebe*) poginuo bi za njega! tako ga milujem.

MARICA.

Hodi i k meni, Jankica! — tako! (*zagèrli ga.*) Daj, da te poljubim kao miloga, ljubeznoga moga sina!

JANKICA

(*pruži joj ruku.*)

Nu, mati Mare, da znaš daklem, da se strašno radujem, što si mi majka postala.

PETAR

(*pruži Marici ruku.*)

Mati Mare!

MARICA

(*sakrie lice u kecelju.*)

PETAR

(*uzme ju za glavu.*)

Sad netrěba više da se stidiš.

MARICA.

Nu, ta čest baš nije tolika; pa da se, kad mati postanem, ni ne žalostim više; pa da mi nebude ni stidit se dopušteno.

PETAR.

Mati Mare, jesi l' sada zadovoljna?

MARICA.

Jesam, *jedno* mi se samo nedopada.

PETAR.

A šta to? kaži, valjada će i tomu još pomoći biti.

MARICA.

Što mi uvěk u město Marice — mati Mare govoriš; Marica je ipak lěpše — nu valjda me razumieš?

PETAR.

Kako ti je volja, draga Marice!

MARICA.

A, tako je lěpo!

PETAR

(*dá joj jednu ruku, a s drugom vodi Jankicu.*)

Sad upravo na věnčanje, pa poslě u grad, da što i od svečanosti vidimo.

JANKICA

(*bèrzo se odtèrgne od otca.*)

A, toga neće biti! to ja nedopuštjam! (*Marici*) Molim te, mati — (*domisli se*) molim te, Marice, nemoj privoliti; i onako ćemo odveć malo od svega viditi, (*šaljivo*) a šta se neprestano još prenavlja! (*za se.*) moram ju malo na stranu uzeti — (*uzme Petra s lěvom a Maricu s desnom rukom.*) Ti, tata ovamo, — a ti Marice, ovamo — to mi več morate na volju učiniti; zar vam je tako mučno, jedan ili dva sata pričekati? — A poslě, kad se iz grada vratimo, nemarim, poći ću možebiti i *sam* s vami na věnčanje; — ali sad, sad morate u grad, kao što je moja volja, — čini mi se, tata', da sam to kèrvavo zaslužio! —

(*vuče ih za sobom, oni se smiju i idu š njime.*)

(**Zavěsa padne.**)